

LIETO VANHALINNA

Linnavuoren kaivaus

Esko Sarasmo 1958

Kertomus Liedon Vanhalinnan linnavuoren
kaivauksista, jotka suoritettiin 15.7.-
4.8. 1958 maisteri Esko Sarasmon johdolla.
Piirtäjäapulaisena oli maisteri Viljo Häitinen

Kertomukseen liittyy esinelöydöt (alanumerot) :1-288 ja
massatavarylöydöt :289-521, valokuvia :1-53, joista negatiiveina :13, 17-19, 20-22 a-b, 23, 24-24a, 26-30, 30a, 31-34, 36-53 sekä pintavaakitusruudukko ja kartat № 1- 15 (eri luettelo).

Työsuunnitelma:

Tarkoituksena ei ollut koko laajan vuoren perin pohjainen tutkiminen, vaan kohtuullisin kustannuksin ja lyhyehkössä ajassa saada se rakenteista ja kulttuurikerroksesta niin suuri osa tarkastetuksi, että havintojen ja löydösten perusteella tehtävät päätelmät linnavuoren vaiheista ovat riittävästi perustellut.

Toisena tavoitteena oli pyrkiä säästämään mahdollisesti löytyvät kiinteät rakenteiden jäännökset nähtävyyksiksi tuleville katsojille. Samalla ajateltiin maisteri U.Salon esittämää mahdollisuutta, että ilmakuvauksella voitaisi rakenteista saada lisäselvyyttä, sitten kun ne kaikki on paljastettu ja samanaikaisesti näkyvissä.

Tämän mukaisesti tässä ensimmäisessä työvaiheessa tutkittiin vain turpeen alla oleva nuorin kulttuurikerros kiveykseen tai matalalla olevaan kallioon asti eli maata keskimäärin 15-20 cm. Tavatut rakennelmatkin vain alustavasti tarkastettiin ja jätettiin toisessa vaiheessa tutkittaviksi.

Pohjaa myöten tutkittiin vain neljännes kaivausalasta tekemällä metrin levyiset koeojat joka toiseen ruutuun eli joka kolmen metrin päähän. Näin saatiin myös vuoren laen poikittaiset profiilit piirrettyä. Jos kuitenkin koeojista saadut havainnot antoivat aiheita, tutkittiin jo tässä vaiheessa ruutuja laajemmalla

maltikin pohjaa myöten.

Työkohteet:

Ensimmäisenä tutkimustehtävänä oli kaivaa ne U. Palon kaivausalueen eteläkulmauksessa olevat ruudut, joita hän ei ollut voinut kunnolla tutkia, koska sadevesi oli ne täyttänyt. Samoin kaivettiin kaakossa kallion luona olevat hänen aloittamansa ja samasta syystä kesken jääneet ruudut. Maista kertyi kaivuualaa 64 m².

Toinen tutkimuskohde, pääkaivausalue, oli jatkoa edellisen kesän tutkimuksille, niiden päätösrajasta luoteeseen. Linnavuoren lakea tutkittiin pituussuuntaan 4 ruuturiviä eli 8 metrin pituudelta ja 18-24 metrin leveydeltä, yhteensä 180 m².

Kolmantena tutkimuskohdeena oli linnavuoren laen pohjoiskulmassa "kaivosta" luoteeseen ollut "päällikön hauta"; hautaröykkiön näköinen puolen metrin korkuinen kiven ja maan kumpare laajuudeltaan n. 4 x 5 m. Kaivausala siitä kertyi n. 18 m². - Tästä on kertomus erikseen.

Kaivaukset:

Työtä alettaessa oli kesän 1957 paalutus säilynyt hyvin paikoillaan, ja vaakituskoneenkin entinen paikka oli käyttökunnossa. Jo tutkittu alue, josta multa vain kiveykseen asti oli kuorittu pois, näytti suurimmalta osalta täsisehkolta kivikentältä. Rinnepuolelta se jo oli melkoisesti ruhottunut (kuva 1-2, filmi 17).

A-B - ruuturiveissä kaivettiin nyt, kuivan kesän suomaa tilaisuutta hyväksi käyttäen, kallionkolotkin pohjia myöten. Monet niistä olivat syviä, mutta syvemmällä ei juuri ollut löydöksiä,¹⁾ vaan vain noki- ja palomaata (Kartat 2-4)

1) Esinelöytöjä ei tässä kertomuksessa käsitellä - luettelo ei ole nyt käytettävissä - , vaan muita kaivauksen yhteydessä tehtyjä havaintoja. Esineiden löytötiedoissa on niitä myös.

Savikerros oli kulttuurimaassa yleinen (k.9 ja f. 19, 24)
 B:1 : ssä ja A:1-3 :ssa , kalliota lähellä olevissa ruuduissa
 oli runsaasti klininksiä. B:1 a-c:ssä aivan kasoina n. 30 sm
 syvällä turpeen alta mitattuna. Myös poltetun luun siruja oli
 40 sm läpimittainen pesäke, joukossa klininksiä ja keramiikkaa.
 Jälkimäistä oli parin kiven allakin vaakitusluvun 1,70 - ta-
 sossa. B:2 :ssa oli pintamaissapuolelta metrin läpimittainen epä-
 muotoinen hiili- ja nokimaan kehä (k.3). Sen ulkopuolella
 oli klininksiä, mutta ei sisällä. -Ehkä siinä on ollut kivi,
 jonka reunoille nokimaata on koostunut.

I:3-4:n pintaosat (K 6) oli luultavasti jo edellisenä
 kesänä tutkittu. Jälkimäisestä tuli klininksiä runsaanlaisesti.
 Kallion juuren ruuduissa sitä oli vielä enemmän. III:1 :ssä
 (K 7, k 9) sitä oli runsaasti. IV:1-2 (K 8-9) tuottivat neljät-
 tä kiloa; IV:1 :ssa oli keramiikkaakin kohtalaisesti. Sen pro-
 fiilileikkauksessa olivat maakerrostumat samatavaiset kuin ai-
 kaisemmin piirretyissäkin: Ylinnä oli humuspitoista kulttuuri-
 maata, sitten savikerros, sen alla nokista hiilensirujen sekais-
 ta sorapitoista maata ja pohjimmaisena ruskeaa palosoraa, pai-
 koittain seassa tulella murennutta kiviraetta. (K 10).

V:-1 :ssä (K 8) pohjoisneljänneksessä eli d:ssä oli
 keramiikan paloja kalliopinnalla; niiden päällä oli kulttuuri-
 maata , jossa oli klininksiä. VI:2 :ssa (K 11 a-d) oli klin-
 ninksiä kilon verran. Pohjoisneljänneksessä oli kalliopintaa
 vastassa puhdas savi, c:ssä sitä ei ollut, sillä maakerroskin
 oli ohut. Paikoittain paljastui turpeen alta heti kallio.

Eräänlainen kiinteä muinaisjäännös eli rakennelma oli
laattakiyeys VI:4 :ssa. Osa siitä oli jo edellisen kesän kai-
 vauksessa paljastunut V:4 :ssä. Laakojen päällä oli 5 sentin
 kerros kovaa noetta poltettua savea (k 47).Laattoja ei

nyt liikuteltu, vaah jätettiin niiden alustan tutkiminen loppuvaiheeseen täydennyskaivaukseen.

Edellistä muistuttava alue oli savikenttä VI:5-6 ja VII:4 :ssä; puhdasta noetonta savea , jolla näköjään oli täytetty kallion notkelma reunojen tasoon. Paikka on linnanpihan korkeinta kohtaa (k 47-49, f 23). Kaivettasessa todettiin, että saven sisässä oli kiviä, joiden puoleen väliin savi ulottui. Saven alla oli 5 sm kerros humusmaata, jonka seassa oli nokea ja klininkkiä. Sen alla oli kallio. Savi siis oli kulttuurimaan päällä ja sillä oli peitetty sen kivet. Kallion reunan luona oli 20 sm levyinen saveamaton kaista. - Liekö siinä ollut hirsi tai muu kate saven tuonnin aikana.

Kolmas vaatimaton rakenne-jäännös oli kivirivi luode - kaakko- suunnassa VI:7 :ssä. Sama jatkui VII: 7/8 :n rajalla ja VIII: 6/7 :ssä oli myös kivirivin tapaista , mutta ei samassa linjassa edellisten kanssa. "Äillä tienoilla voi olettaa olleen J. Rinteen mainitseman muurin reunan (Suomen keskiaikaiset mäkilinnat, ss.96-97). Kivirivien sisäpuoli oli nimittäin kivetöntä, mutta itäpuolella oli kivinen kenttä, jossa kivet olivat keskimäärin vähän suurempiakin, kuin linnan pihalla. Niiden kulmia näkyi maan pinnalle turpeen poiston jälkeen. Savea kivien parissa ei ollut ensimmäisessä ruudussa, mutta kylläkin seuraavissa reunemmalla paikkapaikoin. Samoin oli klininkkiä ja nokimustaa maata. - "Muurin " kivetön edusta, ehkäpä kivirivitkin voivat olla aikaisempien kaivajien aikaansaannostakin. (esim. Hj. Appelgren VIII, esm. teos, kuva 40). Toisaalta, kun kivirivistä alkaen 2-3 m vyöhyke vuoren reunan puolella oli savetonta ja esinelöydöksiäkin siinä oli vähemmän kuin länsi- ja itäpuolella, on siinä voinut olla joitain rakenteita linnavuoren käyttöaikana. Pieniä tiiläsaven palasia ja muruja löytyi harvaksen sieltä täältä. Ne olivat merkityksettömiä hajalöytöjä.

Maassatavaraa ruuduissa VI:3-7 oli vain nimeksi. VI:8-10 oli jo vähän klinininkiä ja VI:10-11 poltettua luuta saman verran. VI:10 :ssä luun siruja oli koko ruudussa. Multa oli vähän tuhkanharmaata

VII:-1 :ssä oli hyvin runsaasti keramiikkaa; tosin enin osa yhdestä karkeamassaisesta paksuseinäisestä astiasta. Seuraavissa ruuduissa VII:1-3 oli paljon sekä klinininkiä että keramiikkaa, muissa rivin ruuduissa vähän. Profiilissa (K 12) mm. ruudussa VII:1 näkyvä pintamaa oli humuspitoista kulttuuri- maata. Sen alla oli humuksen sekaista nokipitoista savea, jonka alla monissa kohdissa oli puhdas savi. Savikerroksen alla oli soraisessa maassa tulessa murennutta kiveä ja vahvasti nokea. Paikoissa, joissa humuksessa oli kiviä, ei niiden alla olevaan saveen ollut sekaantunut humusta; se oli vain noesta harmaata. Poltetun luun siruja ja klinininkiä oli nokipitoisessa savikerroksessa. Saven alla olevassa kivimurskan sekaisessa maassa oli koristeltuja saviastianpaloja.

VII:2 kohdalla koejassa oli kovasin ja 20 sm syvällä keramiikan paloja. Yleensä savikerroksen alla oli niukasti löydöksiä. VII:7b:ssä oli jo pinnassa hiilikerros ja vaakituskorkeudessa 0,92 III kaivauskerroksessa palo- ja nokimaata kovan tulenpidon merkinä. Nuotiopaikan alustana oli tasainen nokipitoinen savikerros. Nokimaan ja palomaan rajassa oli vähän poltettua luuta. VII:8 :ssa oli muru kalkkilaastia (?) ja VII:9 :n koejassa tuohenkäppyröitä.

VIII:4 :stä tehtiin myös profiilipiirros. (K 14). Maakerrostumista todettiin tässäkin, että humusmaan alla oli nokinen humuspitoinen maa ja sen alla 2 sentin kerros savea. Saven alla oli palomursakakiven sekainen nokimaan kerros, jos-

sa oli karkeatekoista keramiikkaa kalliopinnalla.

Ruuturivin XI (K 15) läntisissä kallion luona olevissa ruuduissa -1,1 ja 2 oli runsaasti klininkkiä. IX:3 :ssa oli nokimaa välittömästi kallion päällä. IX:9 :ssä oli hohkaista kuonaa vähän, kuten VII-VIII:9 :ssä ja VII:10 :ssä. Näissä rinteiden taitteen ruuduissa oli myös muutamia tuohenkäpryjä.

Tutkimuksiin kului 18 työpäivää. Sää oli poutainen. Kauden mukanaolleista työntekijöistä mainittakoon Kustaa Jokinen, Frans Saario, Juho Virtanen ja Jouko Valkonen. Tuorlan opistosta oli useina päivinä aina kaksi miestä kerrallaan osapäivätalokoolaisina. Kun miehiä aina vaihdettiin, pääsivät näin monet tutustumaan rautakautisten muinaisjäännösten tuntomerkkeihin.

Tampereella 22.7.1968

Esko Sarasmo

Liite E. Sarasmon Liedon linnavuoren
kaivauskertomukseen 22.7.68

Kartta	1	Yleisilmäyskartta 1:100 (v. 1958 kaivausten osa)
K	2 a-b	B:1-4
K	3	" , profiili
K	4	A:1-B:2, "
K	5 a-c	A:1-5
K	6	I:3-4
K	7	II-III:1
K	8	IV-V:-1
K	9	IV: 1-2
K	10	IV:1 , profiili
K	11 a-d	VI-VII: -1 - 11
K	12	VII: " , profiili
K	13	VII:8-9 koeojan II kerros
K	14	VIII:4, profiili
K	15 a-d	VIII- IX: -1 - 11

Kartta 1

Yleissilmäys- ja lehtijäkökartta Lieto, Vanhalinnan linnavuori

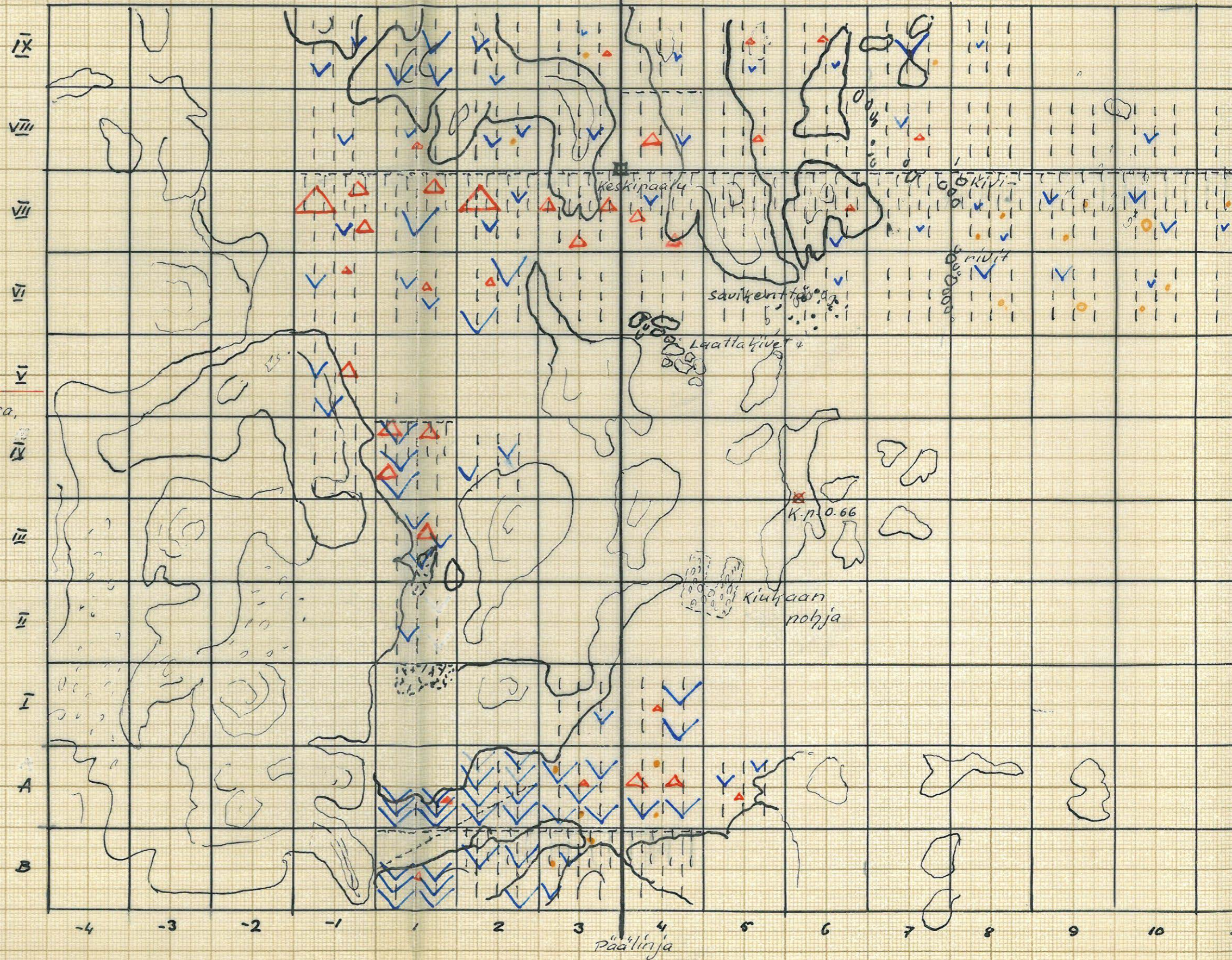
E. Sarasmon kaivaus
15.7.-4.8.1958

- - - - - profiili
 | | | | | koeoja
 | | | | | kaivettu
 | | | | | alue

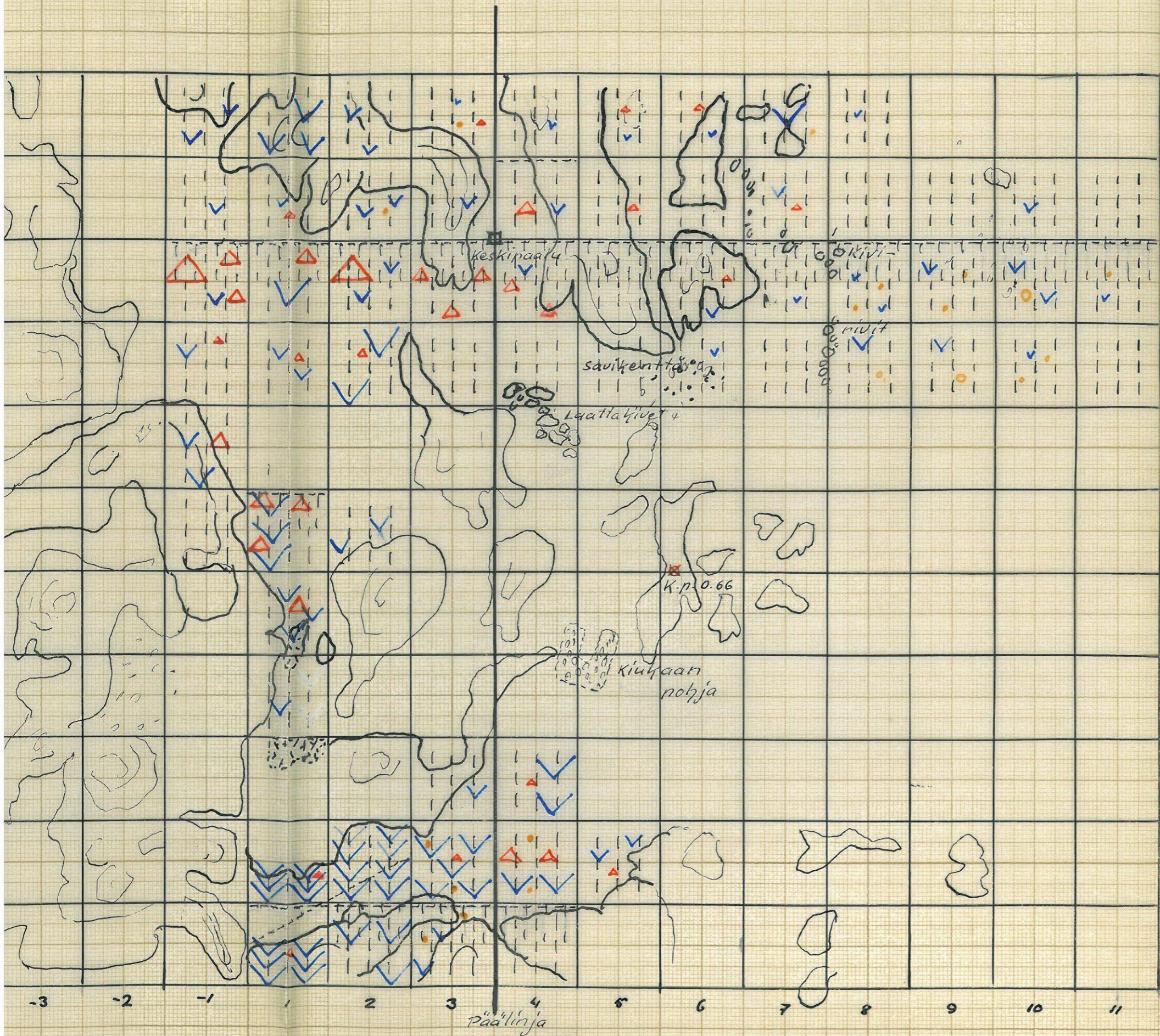
o putki kalliosta,
 vaak. 0.11

 1:100

500 gr	100 gr	vähän	
			keramiikkää
			klüninkää
			sittaa
			lahoa luuta
			poltettua luuta
			tiilisavea

ta
hnavuori

Koe-
oja

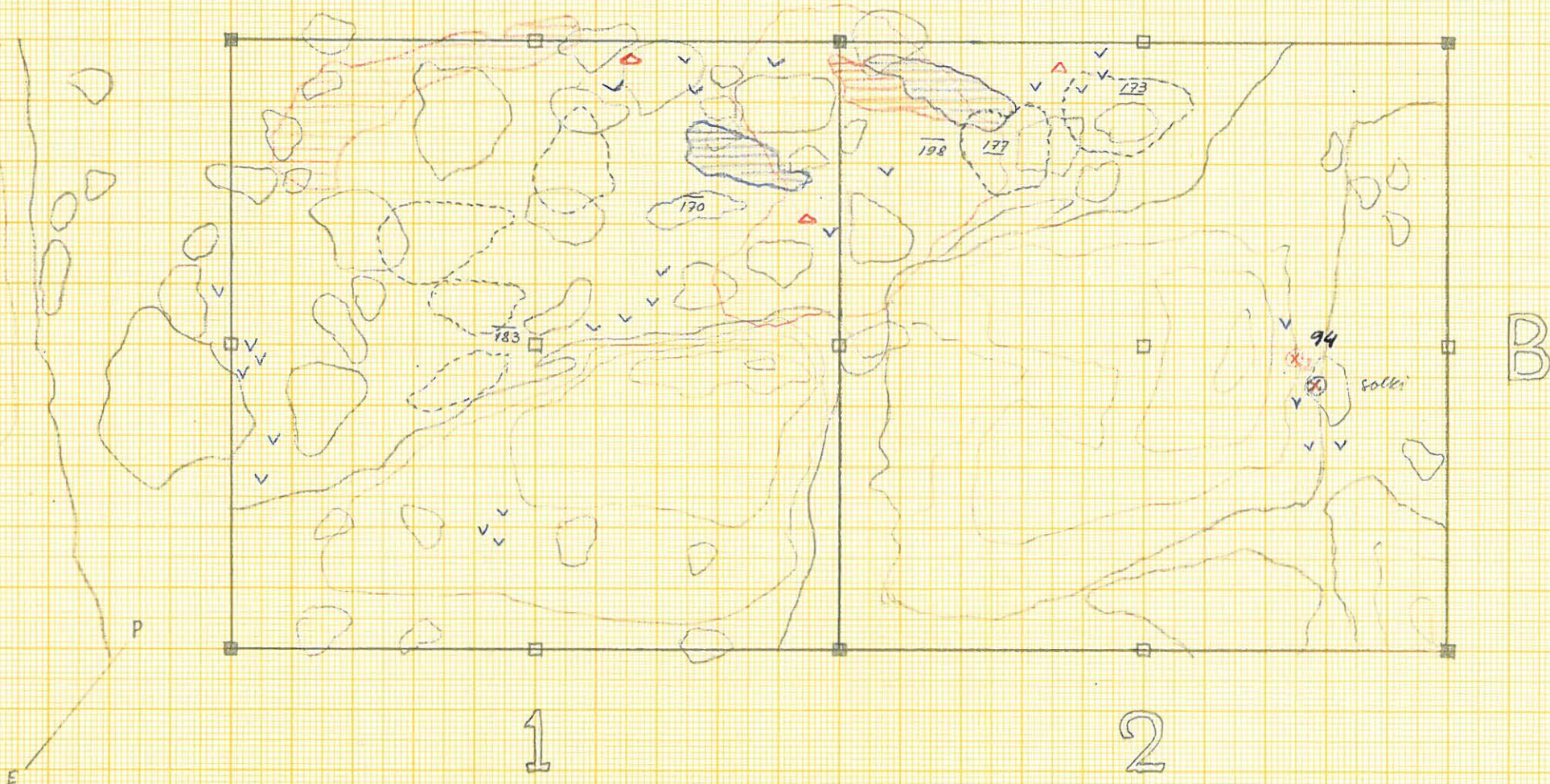
K 2a

c	d
a	b

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

K 26

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

Nr 2341

A
10 x 297 mm.

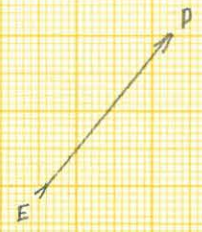
Antikvariska

B

3

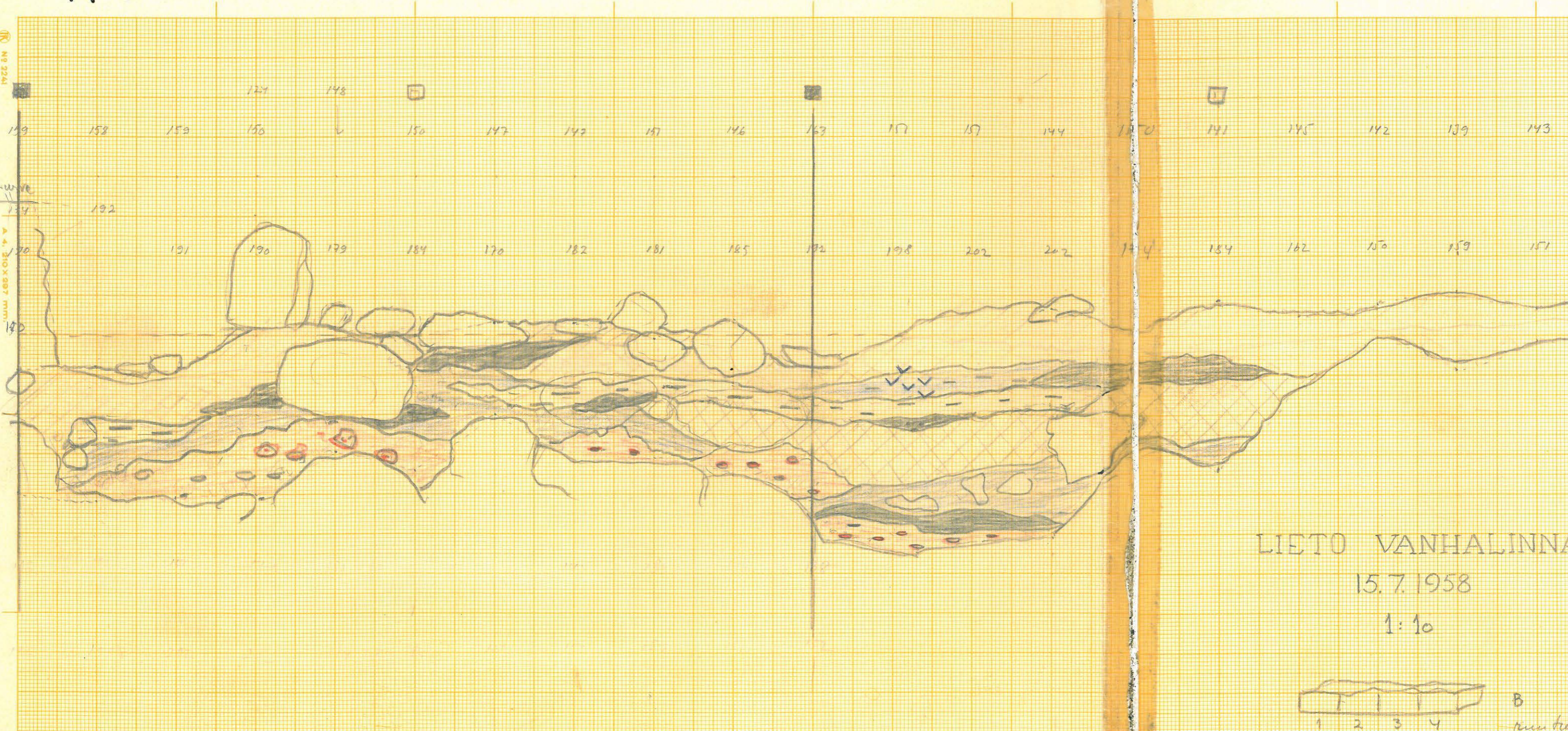
4

B
K 3

№ 224

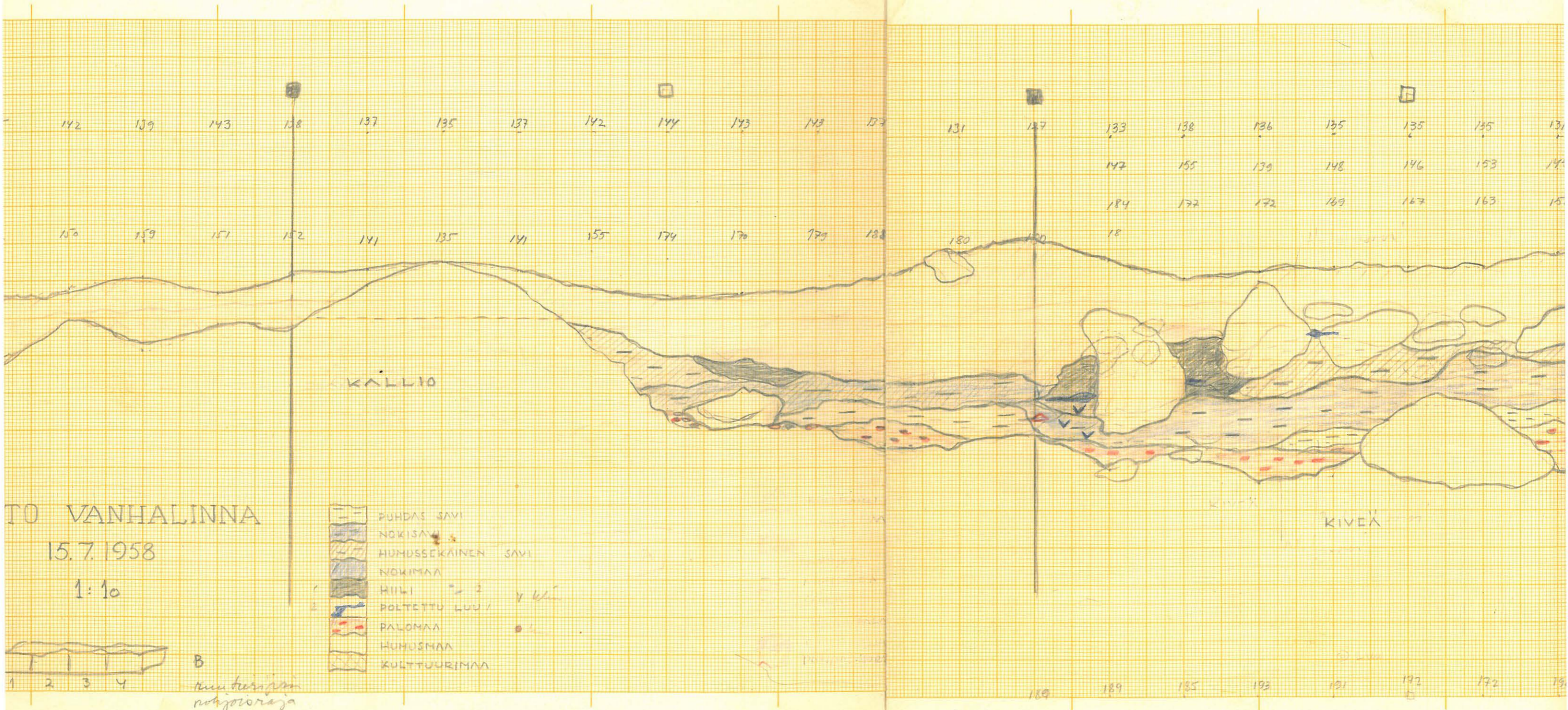
190
A. 4. 210x307 mm

LIETO VANHALINNA
15.7.1958
1:10

B
kuun tunti
näkymä

TO VANHALINNA
 15.7.1958
 1:10

- PUHDAS SAVI
- NOKIASAVI
- HUMUSSEKAINEN SAVI
- NOKIMAA
- HIILI
- POLTETTU LUU
- PALOMAA
- HUMUSMAA
- KULTTUURIMAA

B
 kunnantalon
 pohjoisraja

KALLIO

KIVEX

K 4

LIETO - VANHALINNA

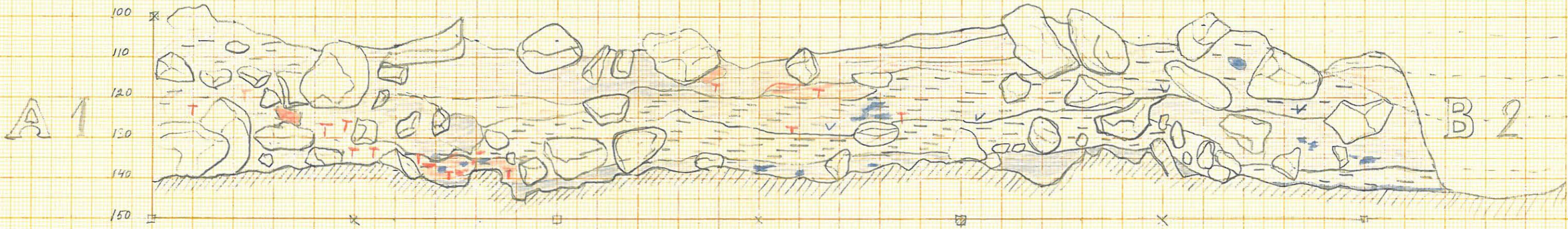
1.7.1959

1:10

↓ Profiili lounas-pöytälinjan

Ks. filmi 8.

101	108	107	106	106	108	108	108	107	103	100	106	102	109	109
139	137	138	138	143	139	137	140	137	136	142	125	139	142	143

Värien sellitys:

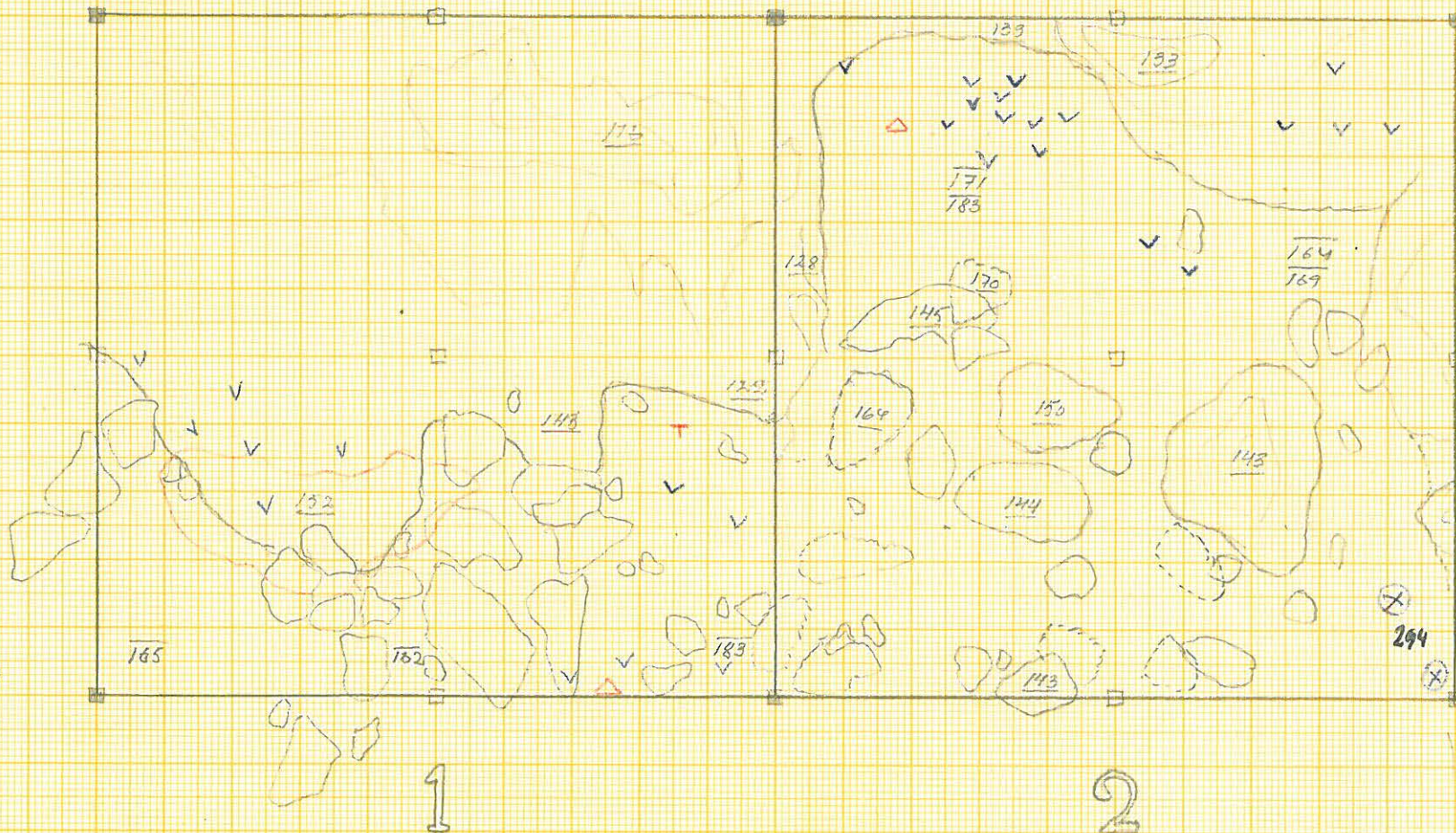
- PUHDAS SAVI
- NOKISAVI
- HUMUSSEKAINEN SAVI
- NOKIMAA
- HIILI
- POLTETTU LUU
- PALOMAA
- HUMUSMAA
- KULTTUURIMAA
- KLIININKI
- SITTA
- KALLIO

K 5 a

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

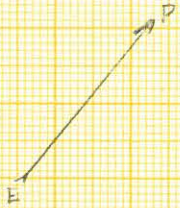

A

1

2

294

N 2241

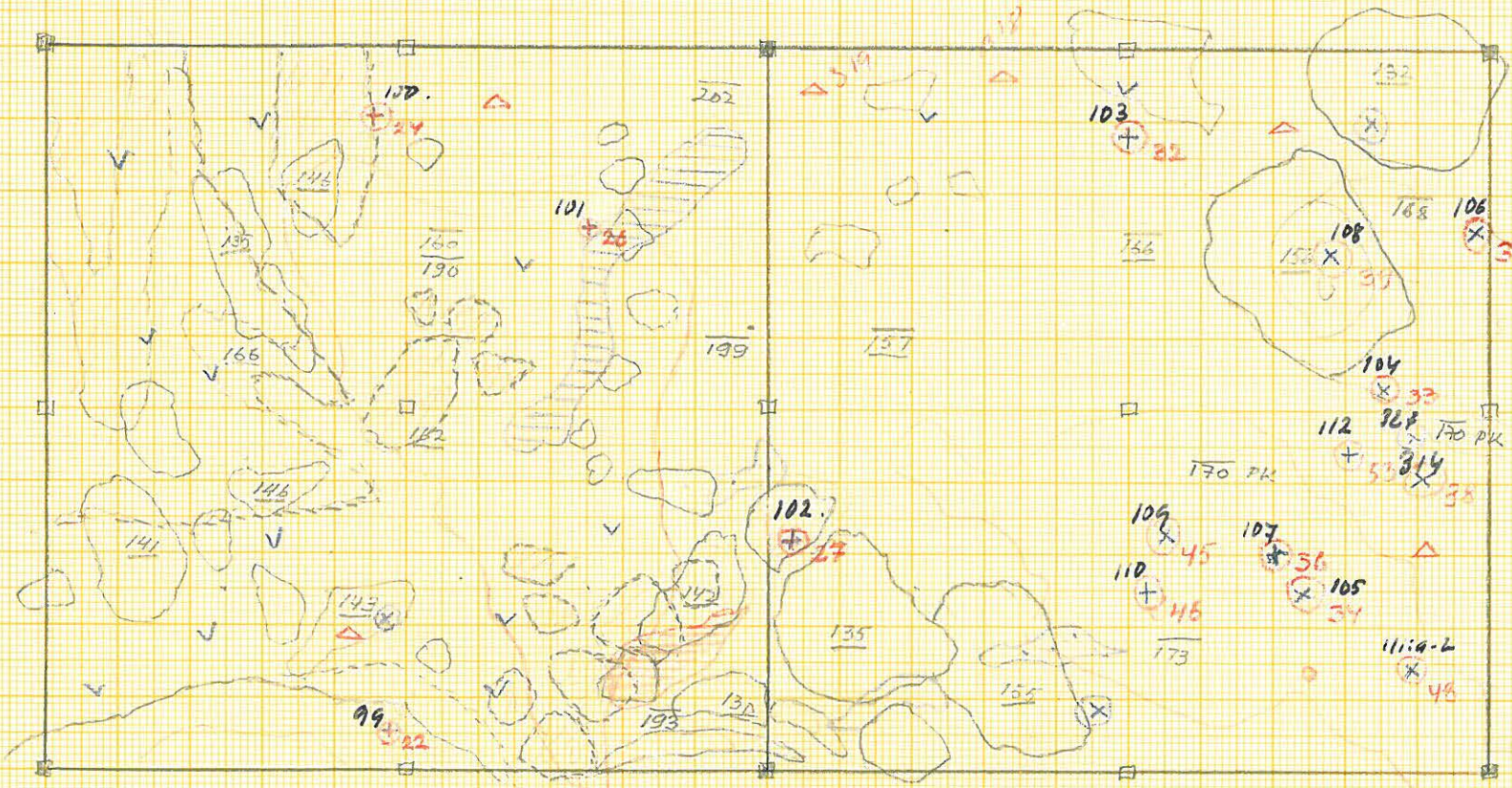
A 4. 210 x 297 mm.

K 56

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

A

3

4

E

P

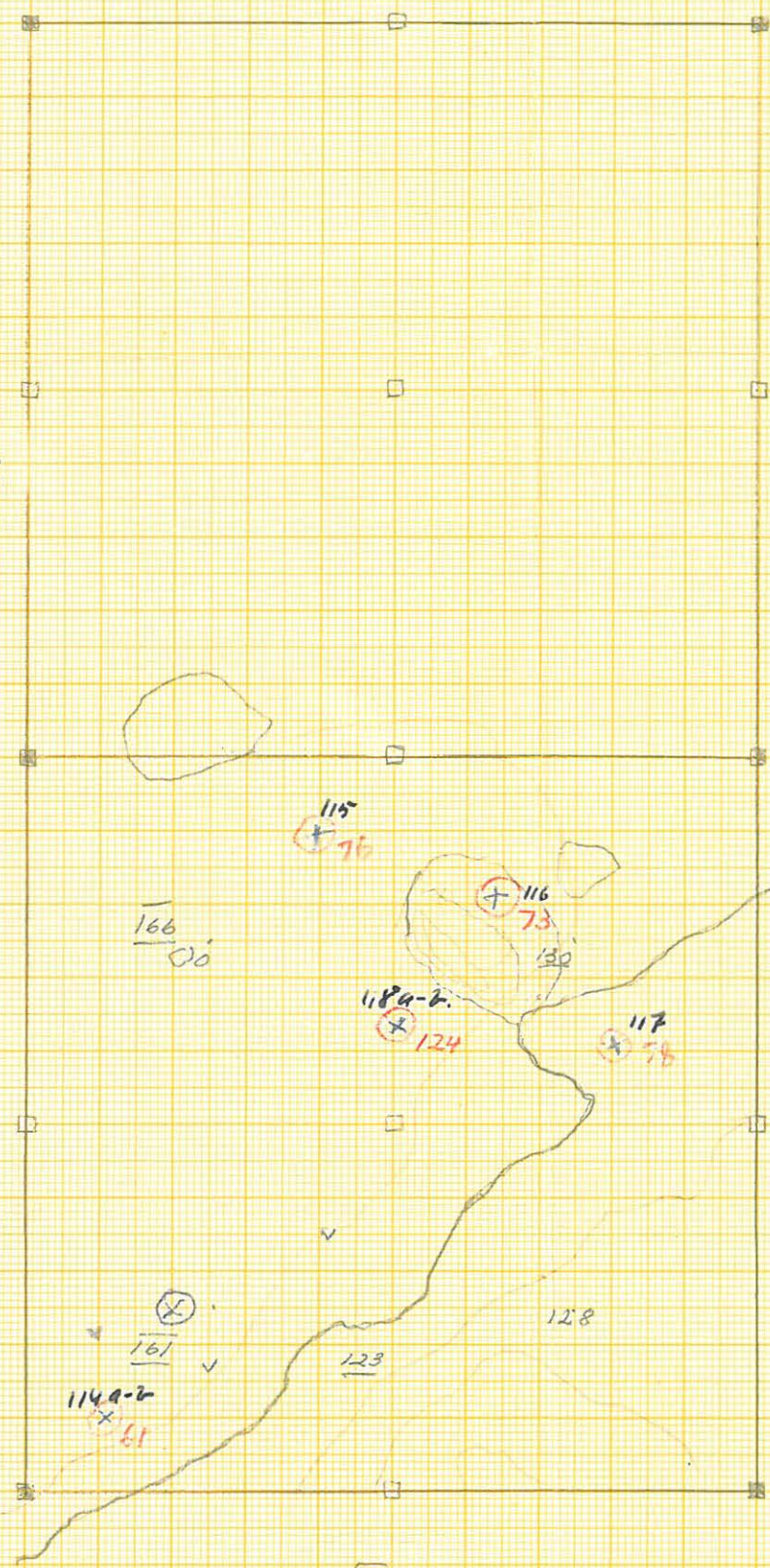
K 3 c

K 5 c

Lieto VANHALINNA

577958

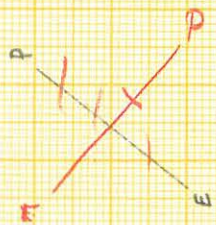
1:20

I

A

5

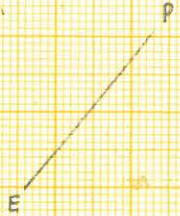
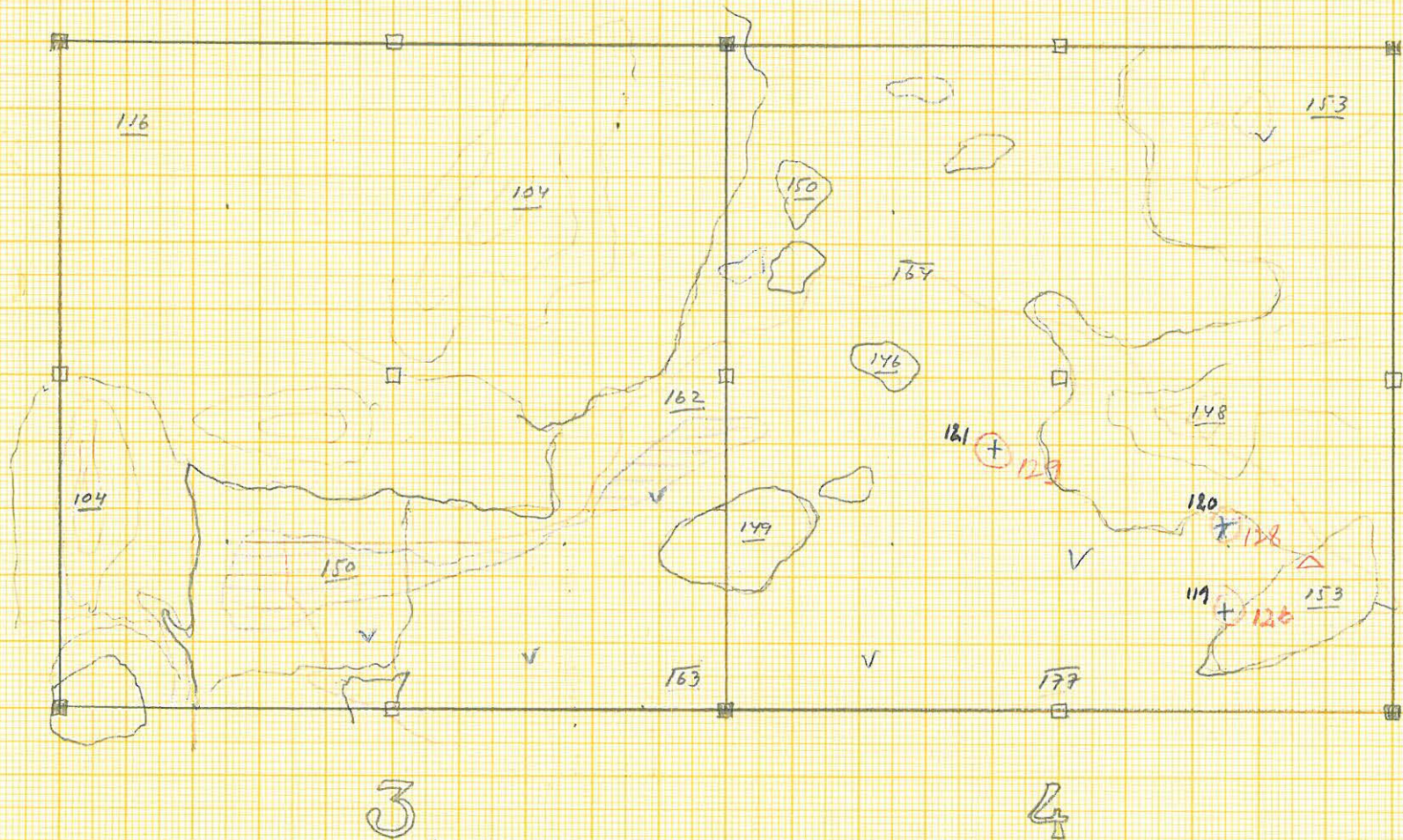

K 6

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

3

4

N 2241

A 4. 210x297 mm.

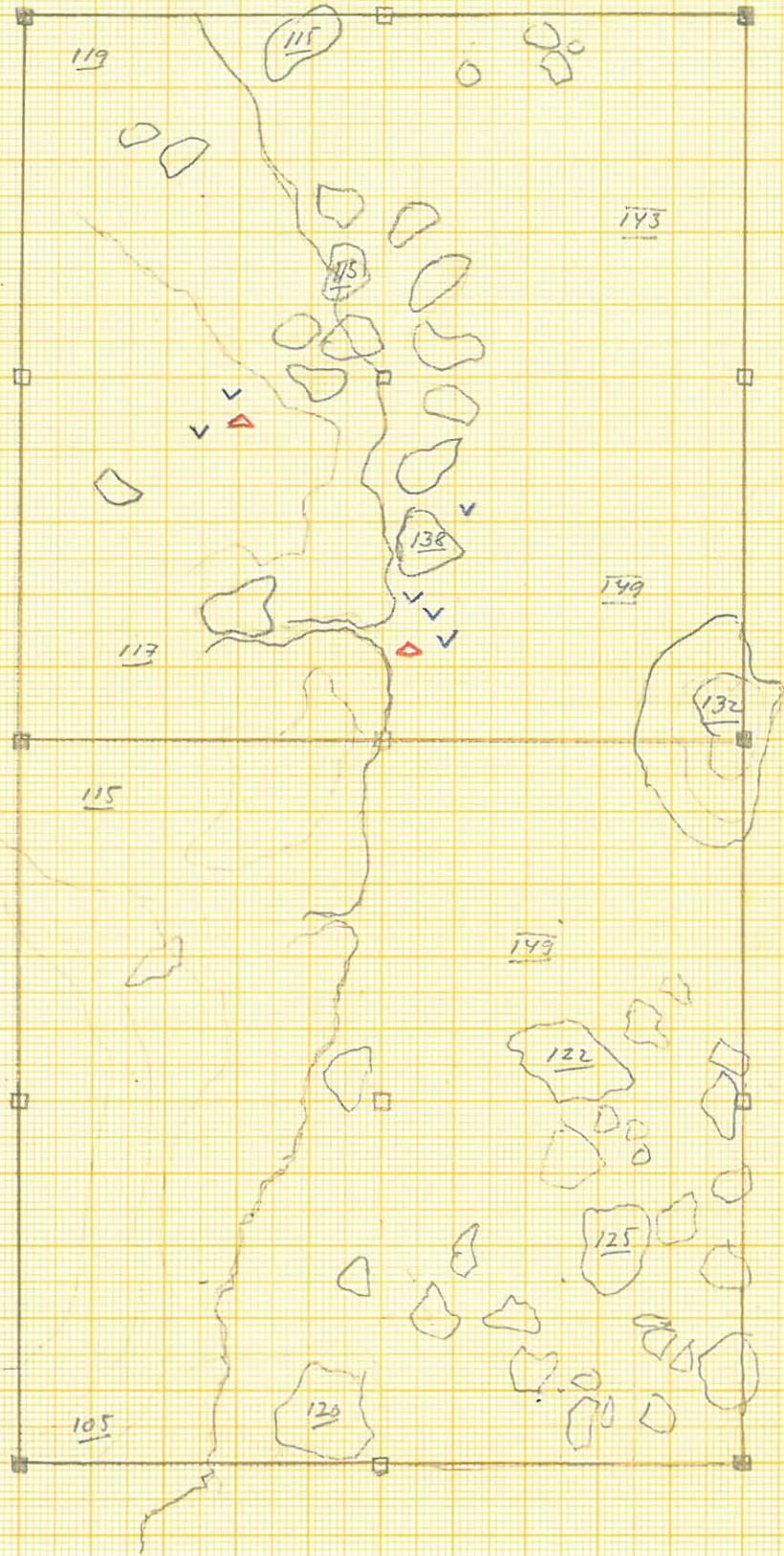
K 7

1

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

K 8

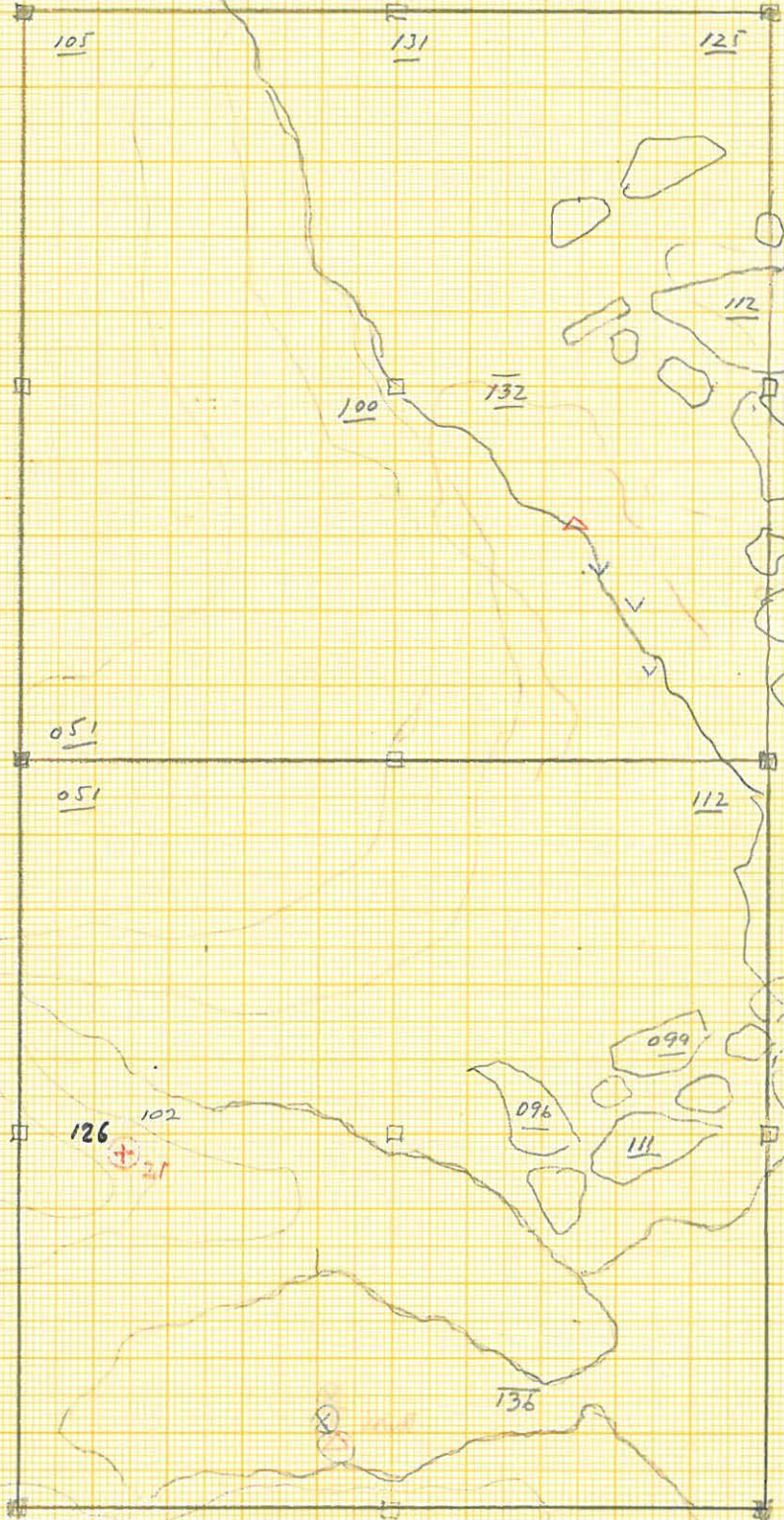
1

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

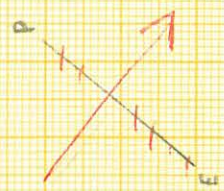
1:20

häv. 59 syytem.
maailta

V

IV

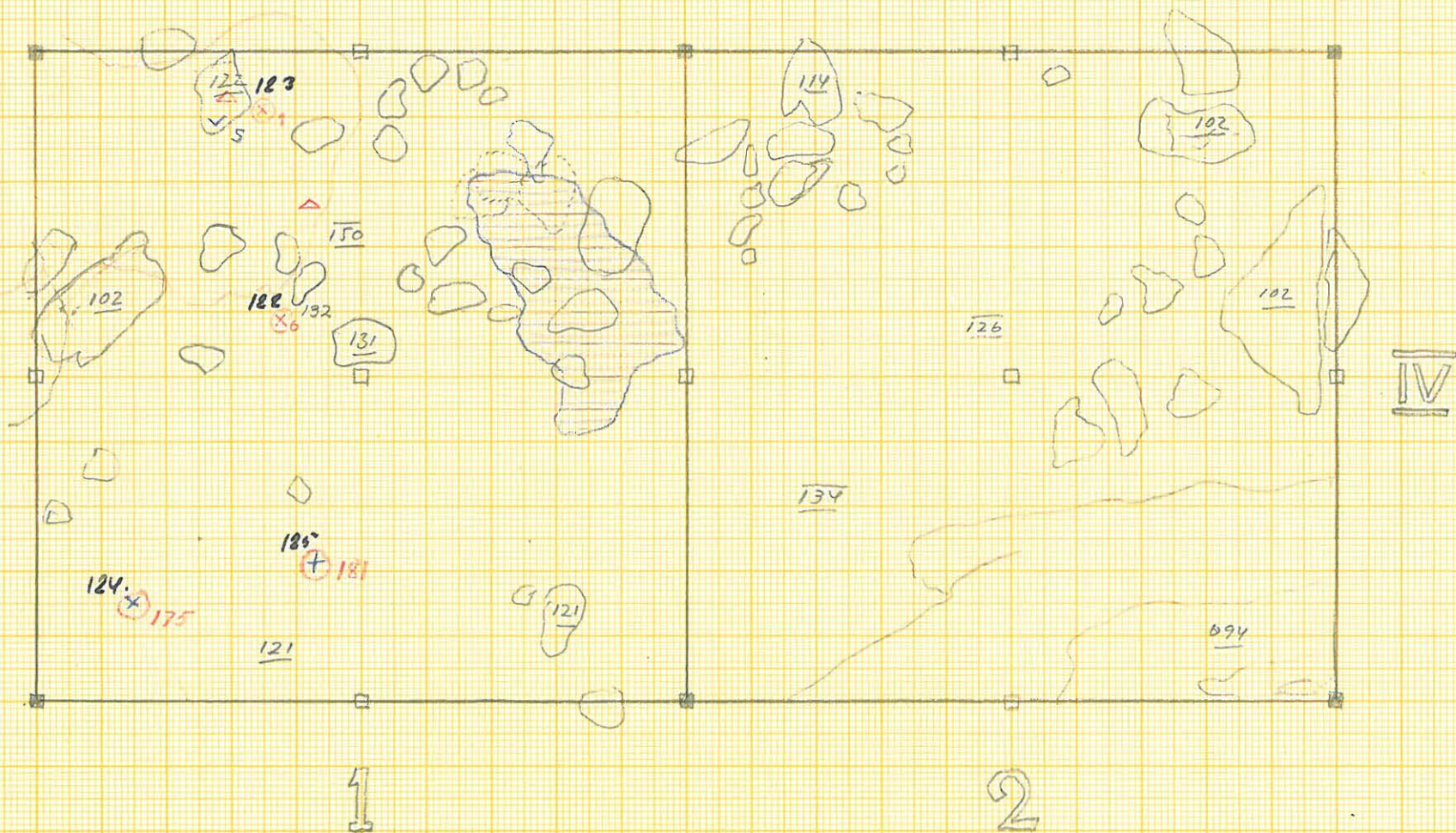

K 9

LIETO VANHALINNA

15. 7. 1958

1:20

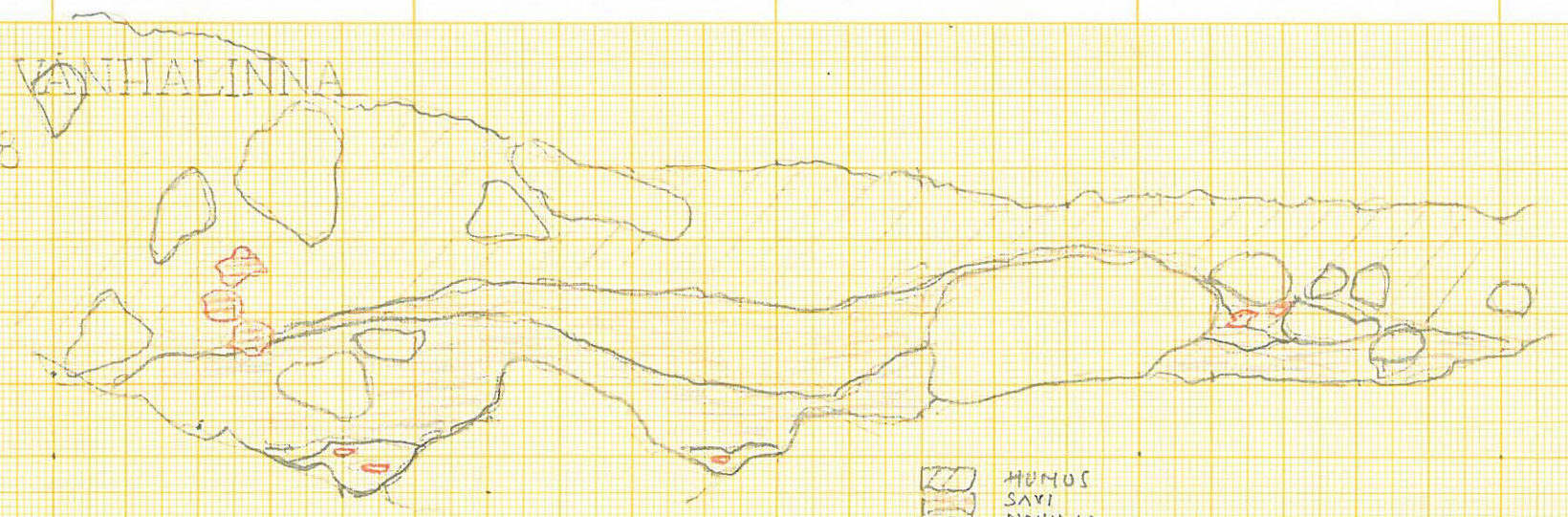

K 10

LIETO VANHALINNA

5.7.1958

1:10

- HÄMÖS
- SAVI
- NOKINAN
- DALOSORA TAI SORA
- SORAHEITTEITÄ

Nº 224

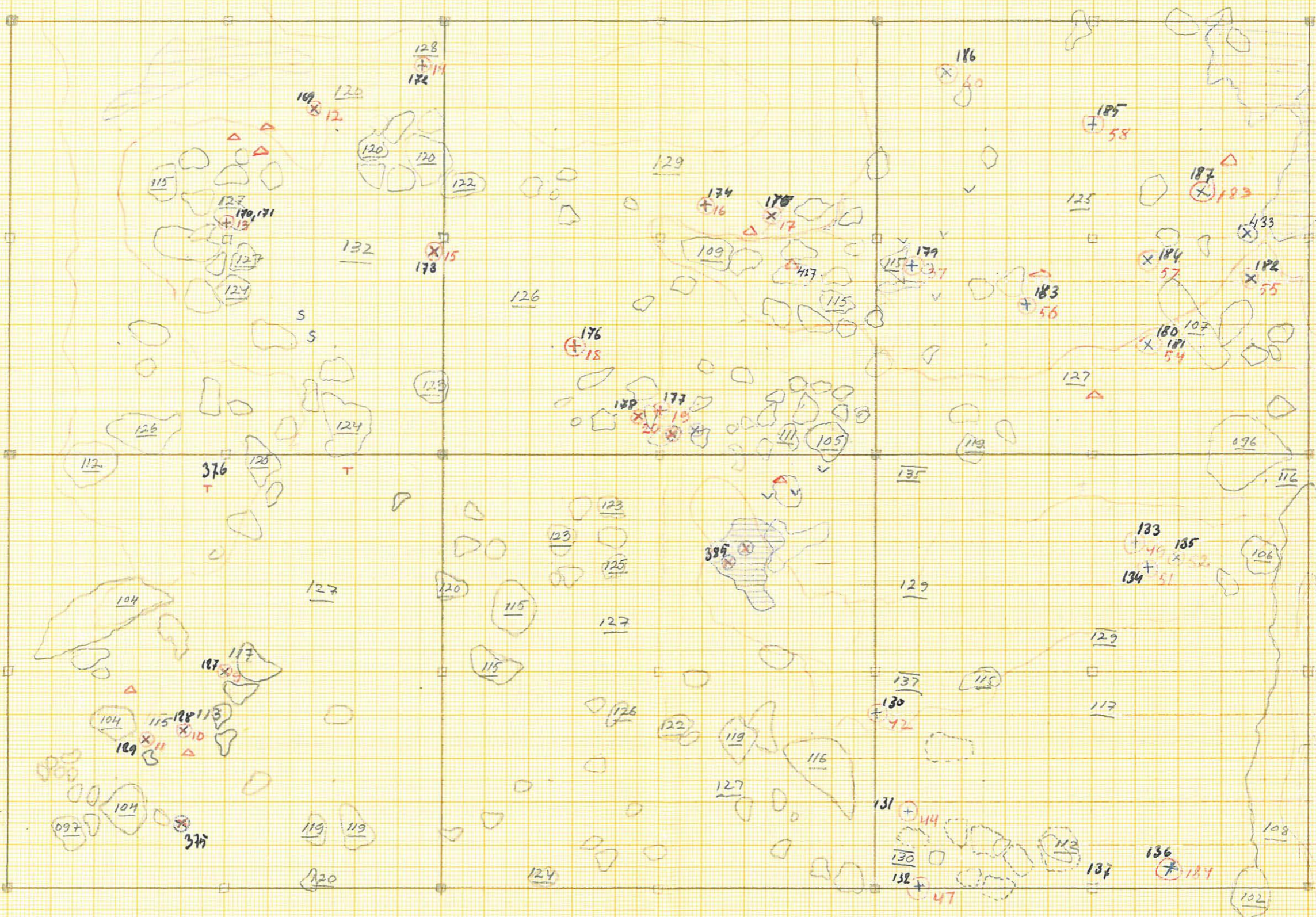
A 4. 210 X 97 mm.

K 11a

LIETO VANHA INNA

15.7.1958

1:20

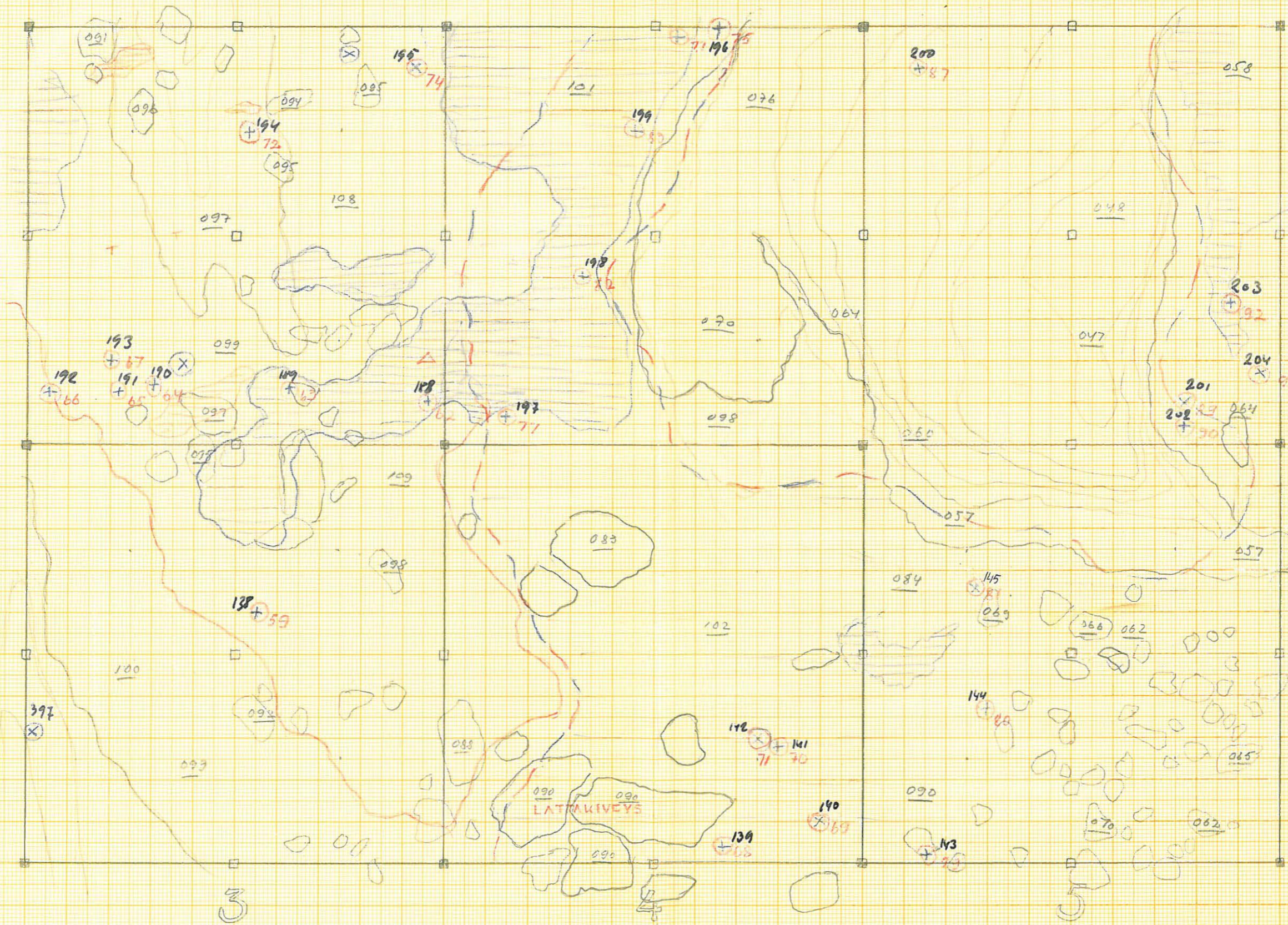
K 11a 231 A 2, 297 x 490 mm

K 116

LIETO VANHALINNA

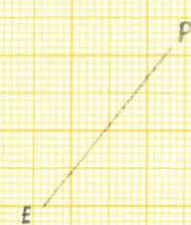
15.7.1958

1:20

A. B. 207 K. 430 mm

N. 221

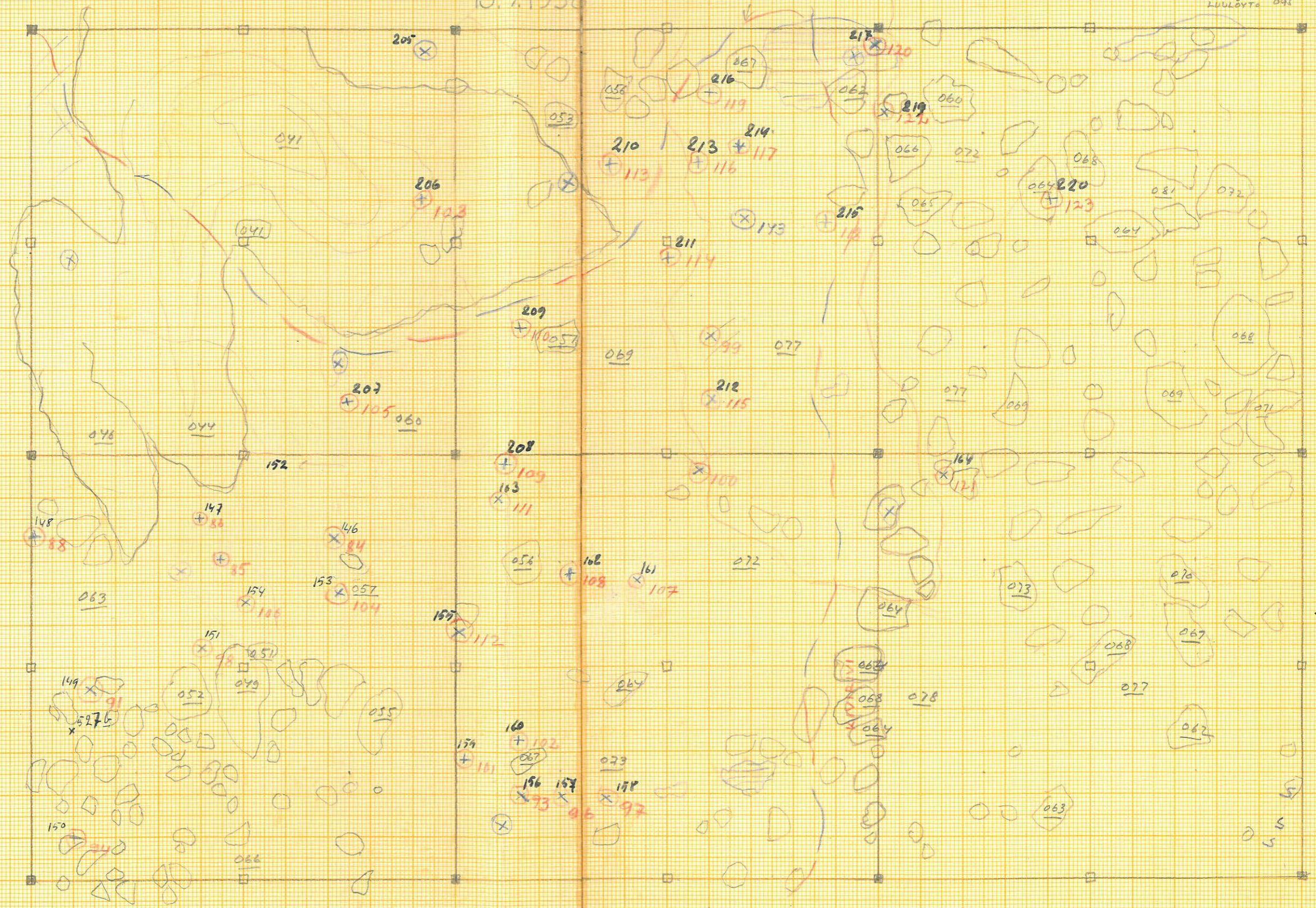

K 11c

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

LULLÖVTA 095

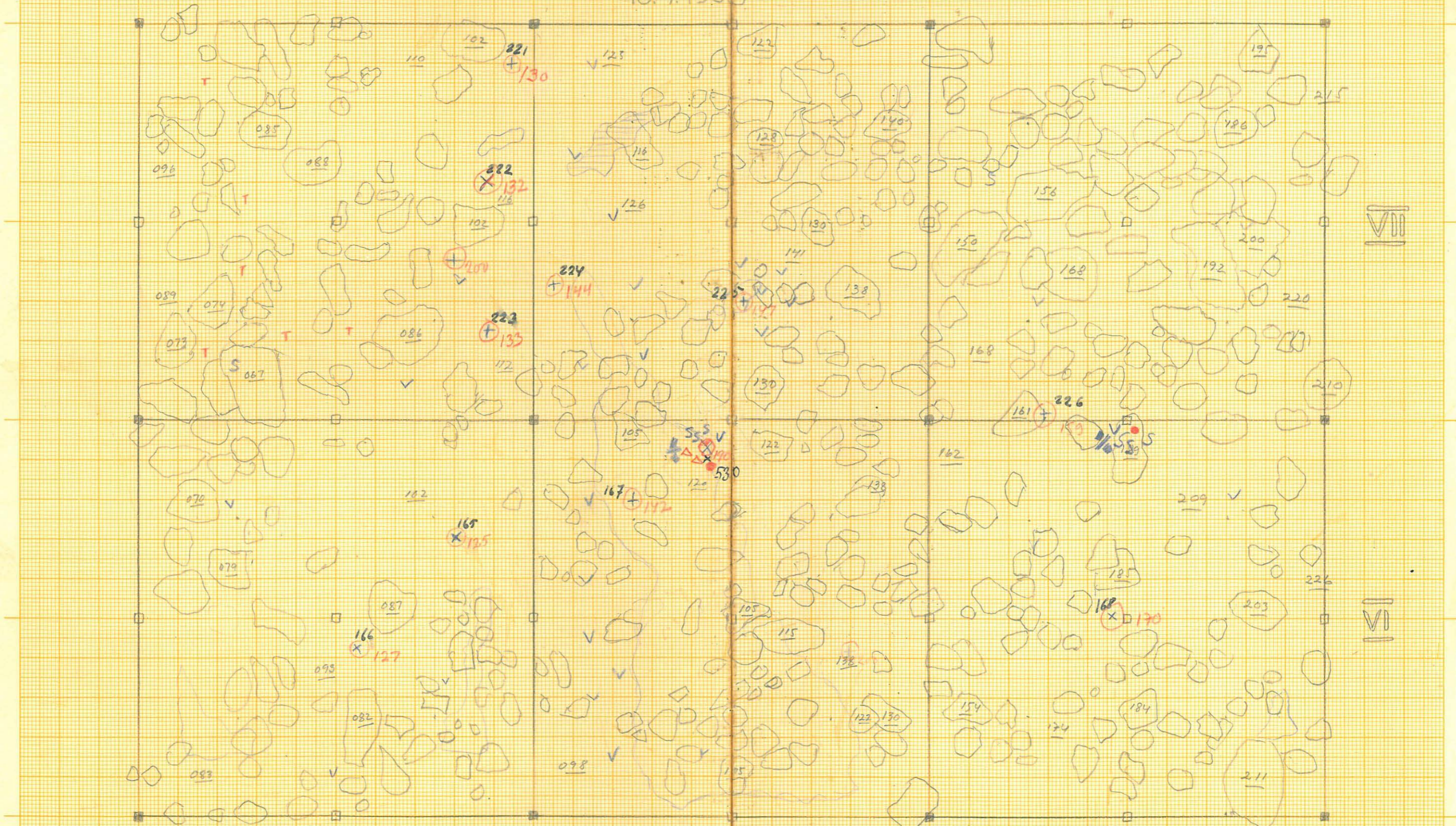

MITTAKAANVA 1:20

K 11d

LIETO: VANHALINNA

15.7.1958

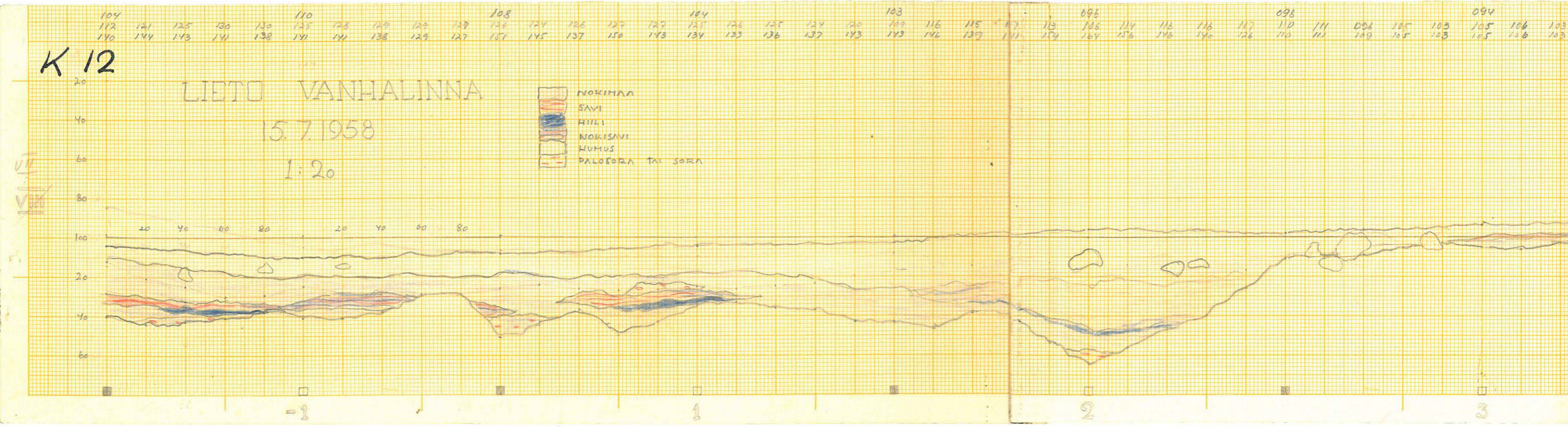
K 12

LIETO VANHALINNA

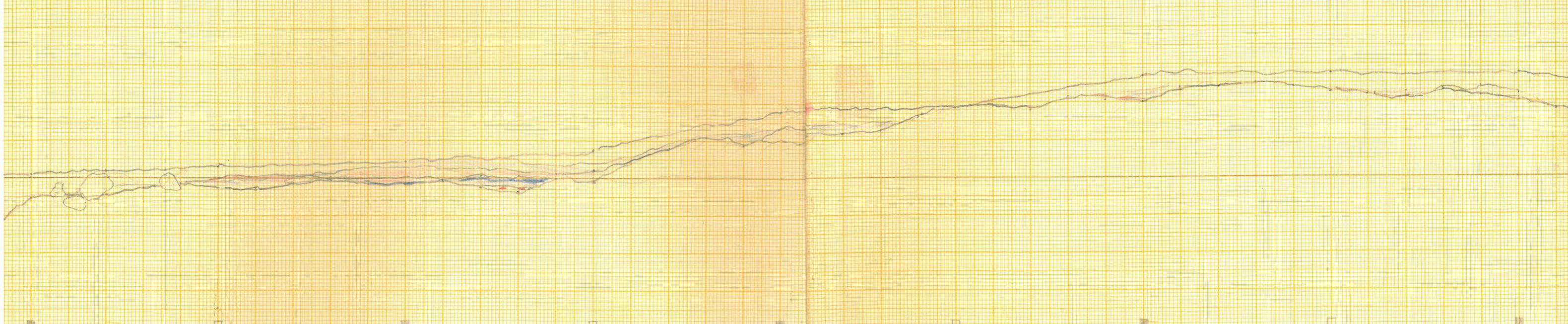
15.7.1958

1:20

- MOKIMAN
- SAVI
- HIILI
- MOKISAVI
- HUMUUS
- PALOJORA TAI SORA

098 094 091 085 084 083 082 081 080 079 078 077 076 075 074 073 072 071 070 069 068 067 066 065 064 063 062 061 060 059 058 057 056 055 054 053 052 051 050 049 048 047 046 045 044 043 042 041 040 039 038 037 036 035 034 033 032 031 030 029 028 027 026 025 024 023 022 021 020 019 018 017 016 015 014 013 012 011 010 009 008 007 006 005 004 003 002 001 000

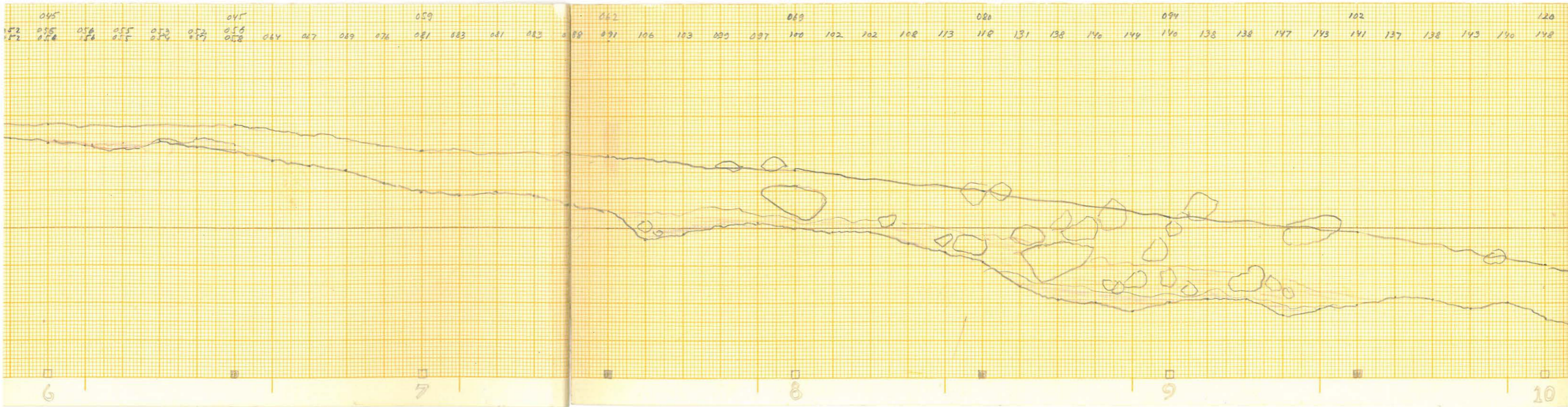

3

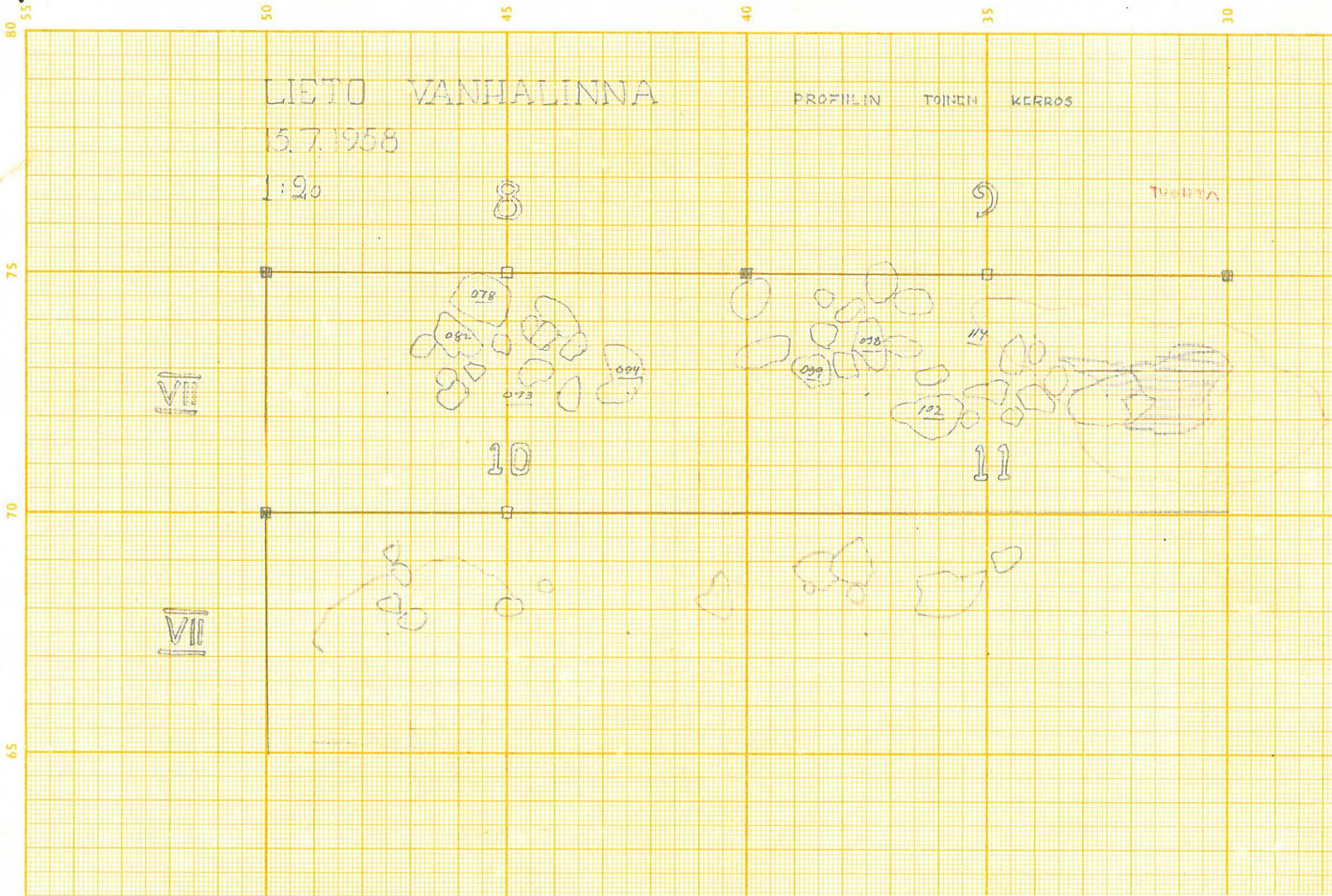
4

5

6

K 13

VII K 14

091

085

064

LIETO VANHALINNA

5.7.1958

1:10

90
100
110
120
130

10 20 30 40 50 60 70 80 90

KALLIOTA

KALLIOTA

- HILTÄ
- DALOMANTA
- SAVA
- NOKIMANTA
- HUMUS

MS 2241

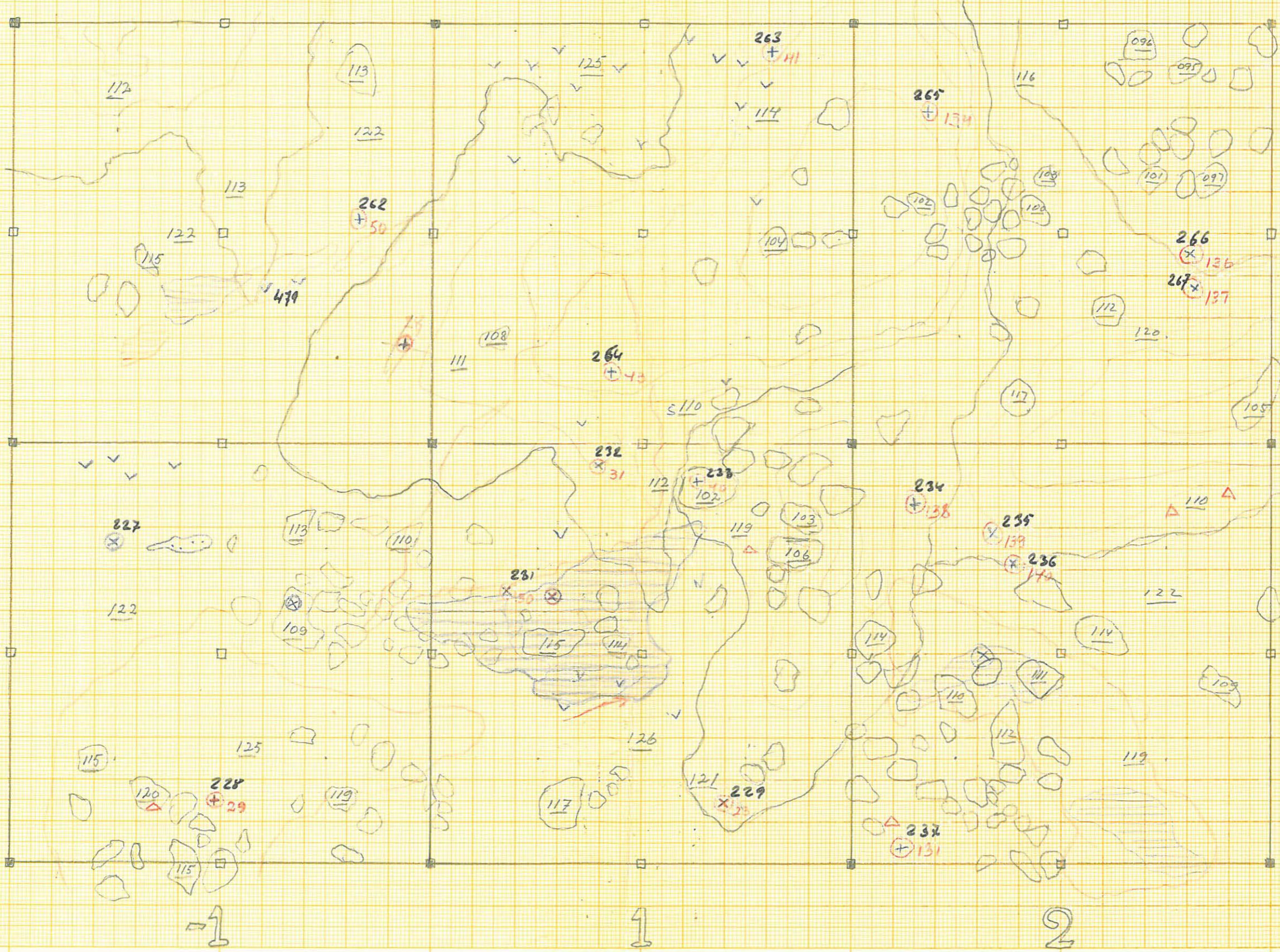
A 4. 210x297 mm.

K 15 a

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

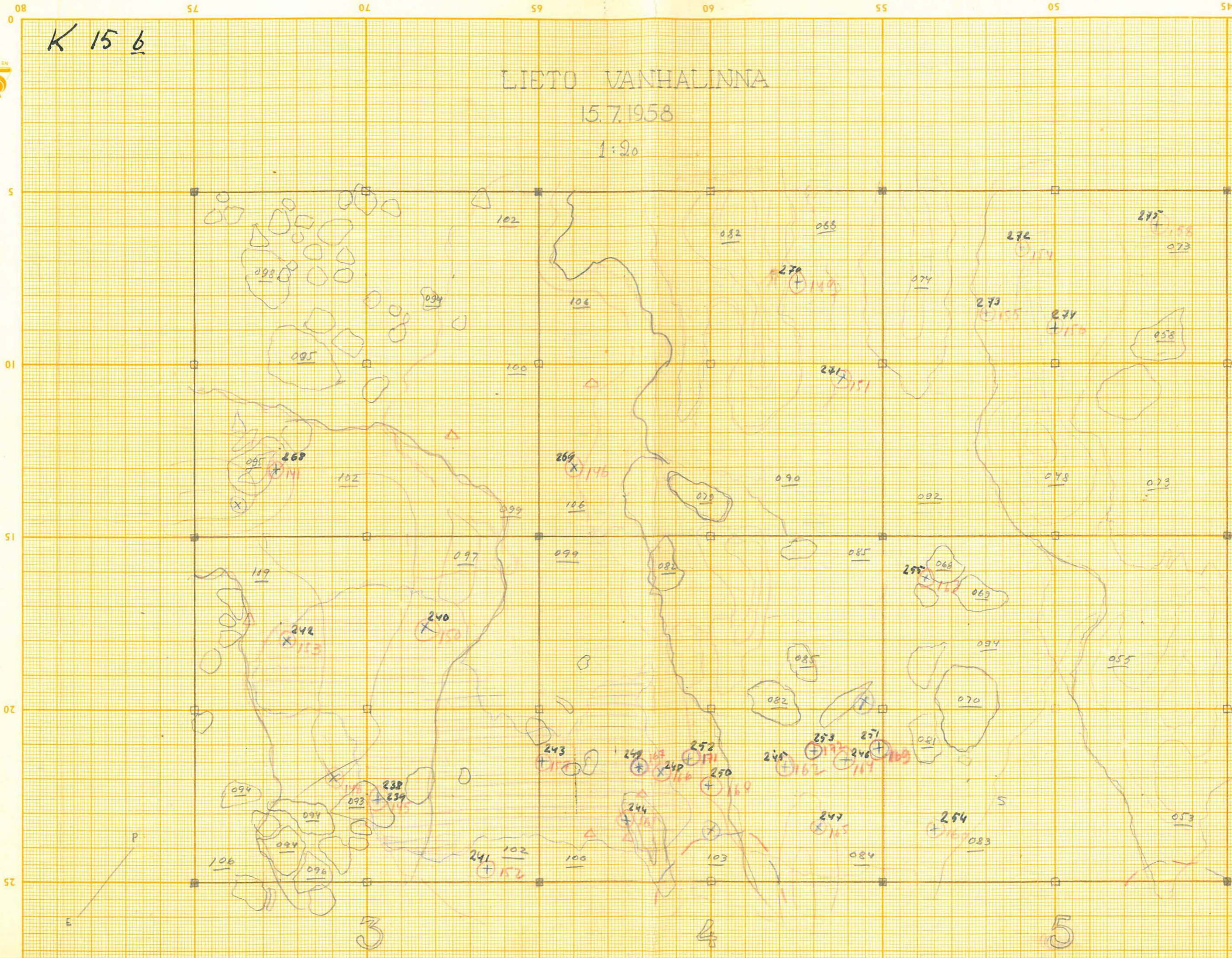

K 15 b

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

IX

VIII

E P

3

4

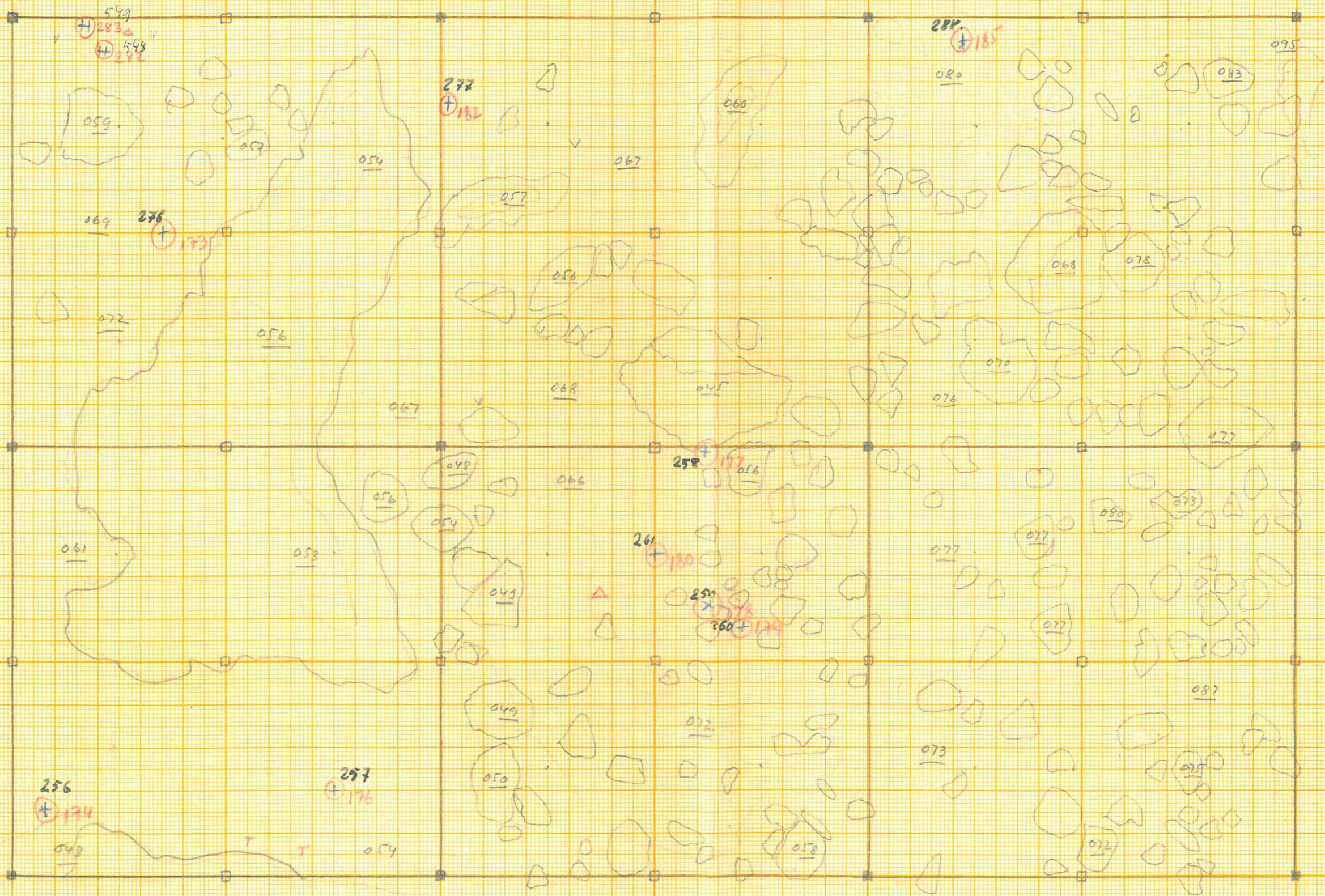
5

K 15c

LIETO VANHALINNA

15.7.1958

1:20

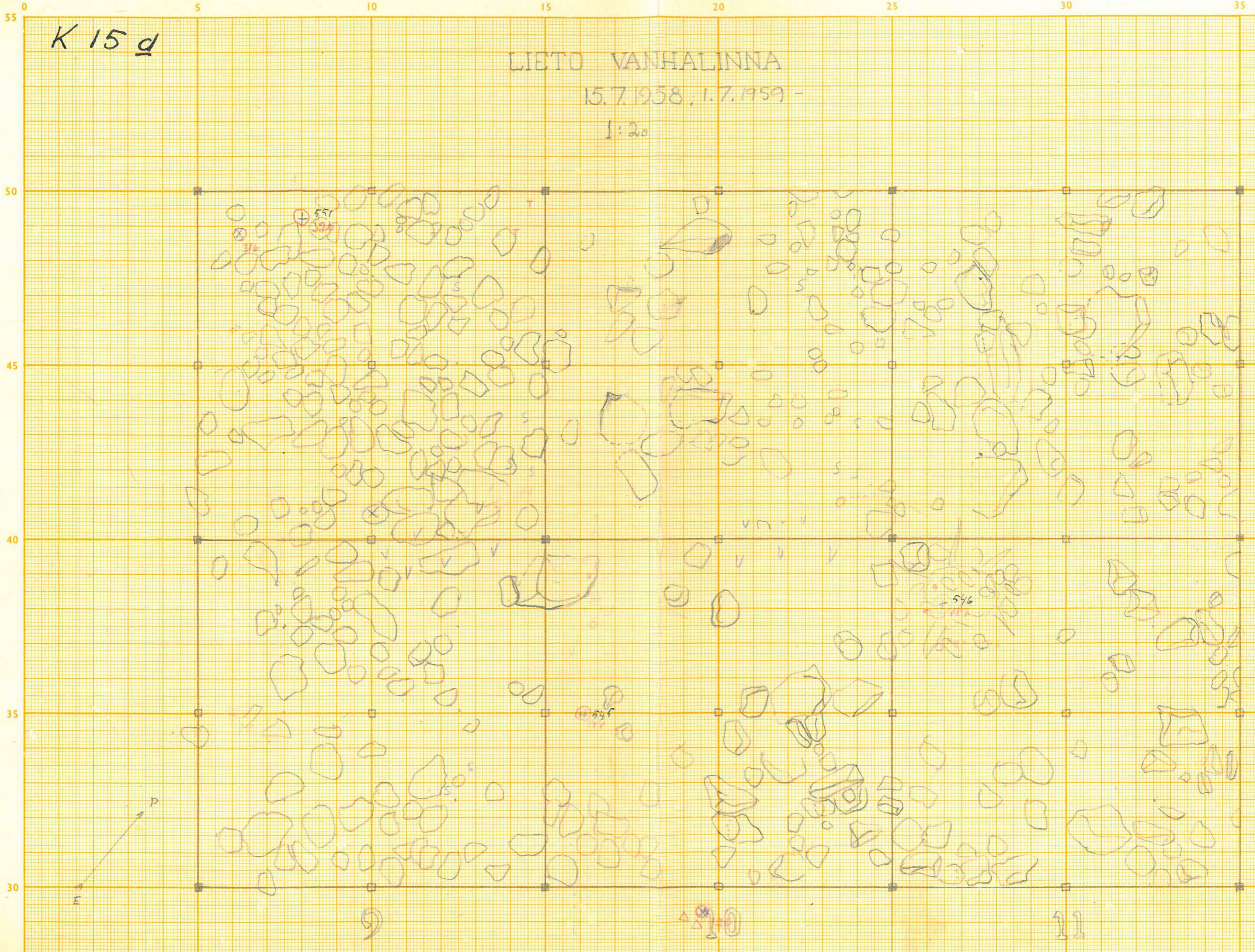

K 15 d

LIETO VANHALINNA

15.7.1958; 1.7.1959 -

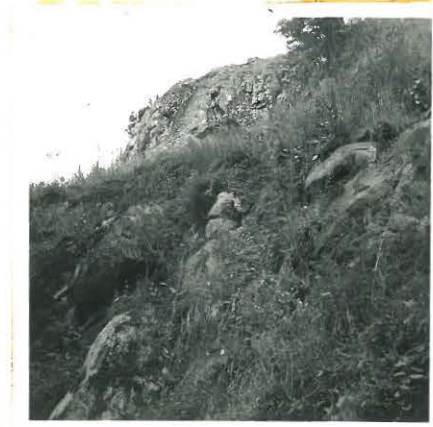
1:20

Lieto, Vanhalinnan linnauuori,
kaivaus 1958.

:11 Vuori pohjoisesta, edessä
ajokaluvaaja.

:4 Laen itäosien
kaksi terassiä etelästä.

:1 Vuon 1957 kaivausaluetta,
laen kaakkoisosaa (I, II, III: 2-10) lou-
naasta kal-
liolta ennen
1958 töitä.

:2 Vuon 1957 tutkittua
laen koillisrinteitä, alue
I-IV: 5-10 eteläkaakosta.

:9 Vuon 1957 aloitettuja kallion-
koloja tutkimaan, edessä II:1,
etelästä.

Liite kaiv.kert. 22.7.58.

15-19.7.-58 E. Sarasmo

Lieto, Vanhalinnan linnavuori.

REPRO NEG. 47301

:5-6 Linnavuori lännessä.
Vasemmalla Ourajokki, oikealla
puimalan katto.

:7 Vuori lännen puolelta
oesta luoteesta.

:12 Vuori idästä metsä-
rikasta, edessä Vanhalinnan
as. rak., oikealla navettaa.

:8 Vuori etelästä metsän
reunasta, juurella Härkätie.

Liite kuv. kert. 22.7.68

P. Saresmaa, 16-19.7.58.

Lieto, Vanhalinnan linnavuori,
Röykkiön kaivaus
1958

:33 Röykkiö kaakosta ja
kavajia.

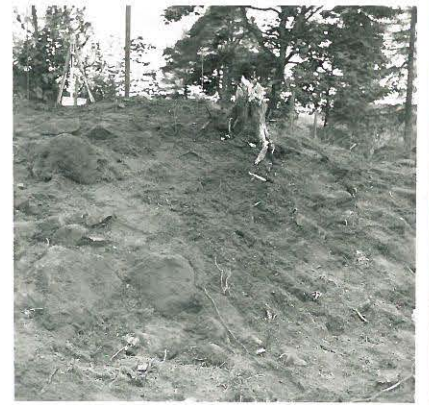
:26 Röykkiö idästä
ennen kaivautta, pinta
puhdistettu.

:30a Röykkiö
ennen kaivautta

:29 Röykkiö
ennen kaivautta
idästä.

:30 Röykkiö
ennen kaivautta
loteesta.

:25 Röykkiö
ennen kaivautta
lounaasta.

:27-28. Röykkiö ennen kaivautta
etelästä.

Lieto, Vanha linnan linnavuori. Røykkijön kivi. 1958

:31 Røykkijön lännessä ja kaidajat

:39 R. luoteispuolisko kaidatu parikerrasta myöten. Lounaasta

:32 R. kaakkoispuolisko kaidatu, profiili x-y:n itäpuolel. Lounaasta.

:34 Koillisosektorin puolel parveen asti kaidettu, profiili = :32

:38 R. profiili x-y etelästä? E. Sarasmo valok. liite kivi kert. 27.6.18

:36 = 38

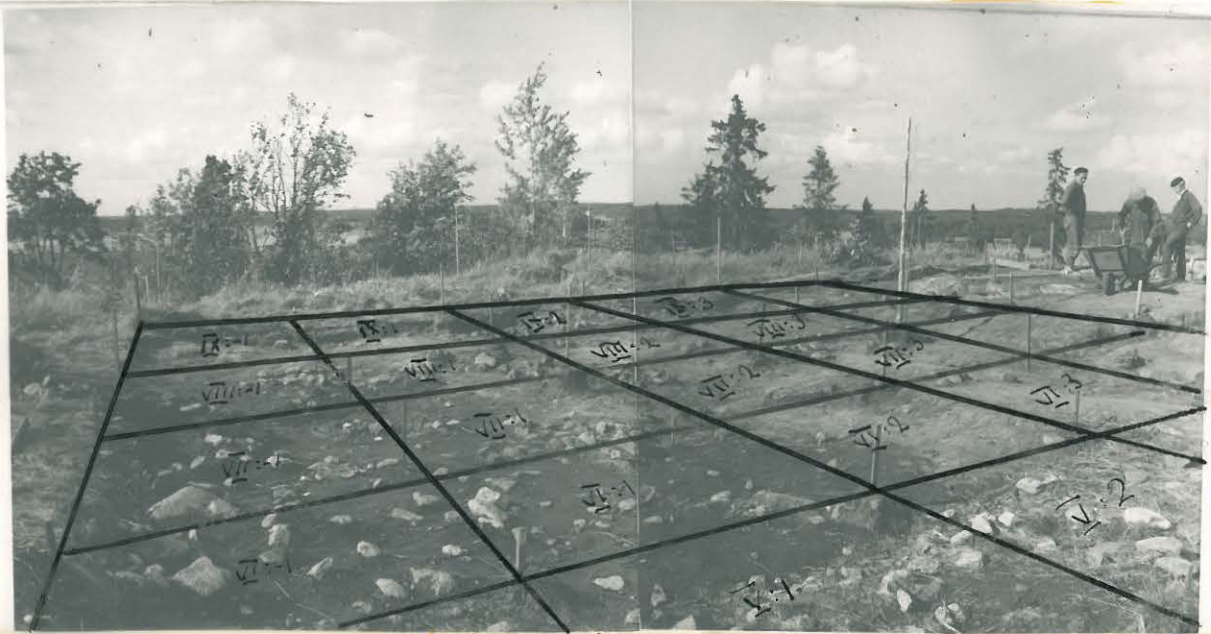
:37 profiili x-y kaakossa.

Lieto, Vanhalinnan linnavuori,

Kaivaus 1958.

:44 Kaivausalue v. 1957
Kiukaan pohjalta.

:41-42 v. 1958 tutkittua telästä 1.8. valmiina.

:43 -od, linnasta? Riuku
on keskialue. 2.8.

:45 Kaivausalue telästä?
E. Sarasmo valok. Liite Kaiu. kert. 22.7.68

Lieto, Vanhalinnan linnavuori,

Kaivaus 1958.

:44 Kaivausalue v. 1957
Kiukaan pölyältä.

:41-42 v. 1958 tutkittua telästä 1.8. valmiina.

:43 sed, linnasta? Riuku
on keskialue. 2.8.

:45 Kaivausalue telästä?
E. Sarasmo valok. Liite Kaiu. kert. 22.7.68

Lieto, Vanhalinnan linnavuori.
Kaivaus 1958.

15-16 Turve kerroksen kaivettavasta alueesta:
muutuvuorit VI-IX. Ruudut VI: 1-2 kaivettu kiivun asti,
Etelästä? (ks. f. 22a-2, pöytäkaartti)

P2

← S
← L

→ S
→ L

← L
← S

148 II kerros kaivettu, profiili-
ojaa arvioidaan VII: 2-3. Savilattian
kiveystä II: 6-78. Lomasta kalliolta.

147 Luadialattian
VI-V: 4. Lomasta.

S →

149 Savilattian perustaa enille
kaivettuna

↑ S ↑

Liite kaiv. kert. 22. 7. 68

E. Sasaomä, 1958

Lieto, Vanhalinnan linnavuoren
kaivaus 1958.

:3 Nokimaakeho?
ja 1/2 m. ovista B:2:ssa

:52 Kuvajia ja pu-
fäälönnämaa rivista VII
- Etelästä.

:46 muurin kohdan
kiveyksiä 1957 kaiv. alueella.
Kaivajat muuripörsä 7-8. - Kaakosta.

:51 itäreunan kiveyksiä
eli muuria. - Kaakosta.

:40 muurin itäreunan VII-VI:8.
Saustalla vihanneina 1957 kaivauksista
-Lutesta 1.8.68

:50 = od. VI-VII: 7/8 ja pohjeksi
VIII: 6/7. - Etelästä.

E. Sarasmo valok. Liite kaiv. kert. 22.7.68.